

Naiste Hääl

Eesti Naisorganisatsioonide Liidu
Häälekandja

Nr 12

*SISUKORD: Rahvusvahelise Naishüüdu Juhataja
kuldpulma puhul. — Kasvatuse piiridest. —
Veel haritlaste üliproduktsoonist. — In memo-
riam. — Epistel naistele. — Õde Elisabet. —
Toitmisküsimus vajab teadlikumat suhtumist. —
Mood. — Hiina naine. — Kroonika.*

*PERENAINE: Natuke toataimedest. — Kodu-
sest loomade veristamisest. — Väikeseid märkusi
riietega ümberkäimisest. — Mõned toiduretseptid.
— Taimevõli majapidamises. — Tululiku teated. —
Käsitöö ja rietus.*

“Naiste Hääl”

**Eesti Naisorganisatsioonide Liidu häälekandja.
Jlumb 1 kord kuus.**

Toimetaja: MARIE REISIK.
Väljaandja: E. Naisorganisatsioonide Liit.

Toimetus ja talitus asub: TALLINNAS, Jaani t. 3.
Avatud kella 10—2. Telefon 13-26.
Toimetaja kodune aadr.: Jaani t. 9. Tel. 13-91.

**Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehe-
tellimiste vastuvõtjad.**

Tellimise hind: veerandaastaks — 120 mk., pooleksaastaks — 200 mk., aastaks —
400 mk. Üksiknumber — 40 mk.

Kuulutuste hind: terve lehekülg — 3000 mk., 1 mm. ühel veerul — 10 mk.

Iga teadlik naine

seadku enesele ülesandeks lugeda ja levi-
tada naiste häälekandjat „Naiste Hääl’t“.

„Naiste Hääl“ on valvel naise õiguslise seis-
korra kindlustamise eest.

„Naiste Hääl“ selgitab naiste tööd ja üles-
andeid meie ühiskonnas.

„Naiste Hääl“ toob huvitavaid ülesvõtteid
naiste elust ja tööst väljaspool.

Kõik meie haritud naised ja tuntud nais-
tegelased on „Naiste Hääle“ kaastöölisteks.

„PERENAISE“ osas annab „Naiste Hääl“
tarvilikke ja asjatundlikke juhatusi meie
perenaistele maal ja linnas.

Uues osas „KÄSITÖÖ ja RIIETUS“ annab „Naiste Hääl“
naistele ja emadele suure hulga huvitavaid algupäralisi
mustreid ja moode. „Naiste Hääl“ on sisurikam ja elulikum
kuukiri Eestis. Naised toetage ja levitage „Naiste Hääl’t“.

MÄISTE HÄÄL

E. NALSORGANISATSIOONIDE LIIDU HÄALEKANDJA

ühinenud „NAISTE TÖÖ JA ELU’ga“

Nr. 12

Novembri kuul 1927

I aastakäik

*Lady ja Lord Aberdeen oma Shoti-
maa perekonnamõisas.*

Rahvusvahelise Naisliidu Juhataja kuldpulma puhul.

7. novembril pühitsevad lady ja lord Aberdeen oma kuldpulma. Kogu maailma naiste paremad mõtted koonduvad sel päeval Inglismaale, soovides sellele haruldasele abielupaarile veel aastaid ühist elu ja koostööd. Lady Aberdeen'i suur ja viljakas elutöö on 50 aastat olnud lahutamatult seotud lord Aberdeen'iga. See haruldane inimpaar on üksteisele olnud tõsiseks toeks ja abiks töös, mille sihiks on ikka olnud inimesoo ilusam tulevik, mis on olnud kantud suurest ja puhtast armastusest inimeste vastu, eriti aga nende vastu, kes on nõrgad, abitud, kel on tarvis abi ehk kelle eest on tarvis hoolitseda.

Tänavu ilmusid trükist lady ja lord Aberdeen'i ühised elumälestused pealkirja all „We twa“ — Meie mõlemad.

Need elumälestused, mis nagu tavaliselt avalikkude tegelaste omad, sisaldavad palju ajaloolisi andmeid mitmekesiste organisatsioonide ja sotsiaalsete liikumiste kohta, millest nende kirjutajad osa võtnud, milliseid nad rajanud, erinevad tavalistest mälestustest kõigepealt sellega, et neis otse valdavalt esile pääseb õnneliku abielu ja koostöö tund-

mus. Selles raamatus avaneb pilt abielust, mis on haruldaselt õnnelik abielupoolte ühiste huvide ja vastastiku arusaamise ning koostöö alusel.

Lady Aberdeen riivab selles raamatus oma abielu ainult paari reaga. Kuid need read kõnelevad palju. Kuldpulma eelõhtul, 70-aastasena, ütleb ta:

„Kui ma hakkasin ennast arvama täiskasvanute hulka, oli tema mu paleus kõige selle kohta, mis ja kuidas mees olema peab. Ta on sellena püsinud tänapäevani.“ Õnnelik naine, kes nii öelda võib peale 50-aastast abielu.

Kõneledes oma tööst rahvusvahelisel alal, eriti Rahvusvahelises Naisliidus, ütleb lady Aberdeen:

„Mu mees on minu tööst ikka ja alati kõige agaramalt osa võtnud ja kui mina suutnud olen midagi teha Rahvusvahelise Naisliidu kasuks, siis on see olnud võimalik tänu minu mehe alaliselt ärksale huvile selle liikumise kohta ja teadmisele, et ma ikka tema nõu ja abi peale loota võin. Mulle tundub, et on pea võimatu ühel naisel rahvusvahelisel alal edukalt töötada, kui ta mehel puudub arusaamine sellest tööst.“

Lady Aberdeen on oma mehega trüit jaganud pika, rikka ja vahelduva elukäigu. Ta on olnud perenaiseks Iirimaa asekuninga ja Kaanada kindralkuberneri lossides, on olnud perenaiseks ühe Shotimaa suurima maaomaniku lossides, ta on oma perenaisekohustusi täitnud kõige avaramas mõttes — olles emaks ja nõuandjaks kõigile neile paljudele inimestele, kes temast olenesid. Ta on kasvatanud viis last, on oma mehe huvisid ja elutööd jaganud igal sammul. Kuid sellel haruldasel ja suurel naisel jätkus jõudu, armastust ja huvi veel palju roh-

kemalegi. Ta on võtnud oma hoolitsemisele kogu maailma naised. Ta hoiab ja muretseb iga maa eest, kus on tema hoolealuseid — naisi, kel ei puudu huvi töötada inimkonna tuleviku kasuks.

Mitmel pool on rõhutatud, et lady Aberdeen ja ühes temaga ka tema mees, on väikse Eesti südamlilikud poolehoidjad ja sõbrad. Nad on seda tõsiselt.

Eesti Naisorganisatsioonide Liit näeb ja austab ning armastab lady Aberdeen'is oma vaimlist ema, seda austust peaksid jagama kõik eesti naised, kui nad teaksid, mil määral sellel meie haruldasel rahvusvahelisel juhatajal jätkub aega ja huvi eesti naise kohta.

Vähemalt üks kord kuus saadab lady Aberdeen oma soojemaid tervitusi ja soove kõigile eesti naistele meie Naisliidu juhataja kaudu, ta on alati valmis meile nõuks ja abiks olema.

7. novembril läkitame ka meie, eesti naised, ühes kogu maailma naistega, oma soojemad soovid ja paremad tundmused Inglismaale. Väikese välise austamismärgina annetab Eesti Naisorganisatsioonide Liit sel puhul lady Aberdeen'ile eesti rahvariide, kui püsivama välise mälestusmärgi, mille eesti naine alal hoidnud läbi sajangute. Rahvariide annab lady Aberdeen'ile kätte ühes soojemate soovidega eesti naiste poolt E. N. Liidu esitaja Inglismaal, proua Aino Kallas.

Meie soovime, et lady Aberdeen'i soe süda tuksuks meile veel kaua, meie soovime, et see õnnelik abielu, mis on igale naisele, kes seda näinud või sellest kuulnud, soojuse allikaks hallis argipäevas, kestaks veel kaua ja rikkaks inimsugu oma soojuse ja avarusega.

Marie Reisik.

Kasvatuse piiridest.

Kasvatamise võimalikkuse ja kasvatamise piiride küsimus on tähtsamaid sissejuhatavaid küsimusi kasvatuse alal.

Kui heita pilk tagasi kasvatusteaduse minevikku, siis leiame seal pikkade sajandete jooksul veendumust kasvatuse kõikvõimsusest. Kreeklaste mõteteadlased Sokrates ja Plato pidasid kõlblust õpetatavaks ja seadsid teda otsekohesesse ühendusse teadustega. „Kes teab, mis hea on, see toimib ka hästi, kõlbliselt; kui ta halvasti toimib, tähendab see, et ta ei mõista õiget vahet teha hea ja kurja vahel, ja sellest teadmatusest ka tema ebakõlbline toimimine.“ Nii umbes väljendasid nad oma vaateid ses küsimuses. Sellest seisukohast pidi loomulikult järgnema ka vaade, et õige kasvatuse teel võib inimest teha kõlbliseks, et võib teda kasvatada täiesti vastavalt ettevõetud eesmärgile.

See vaade on püsinud läbi sajangute, ja kui vaatleme selle küsimuse seisukohalt kasvatusteaduse suurema tõusuaja mõtlejaid, siis leiame ka nende juures seda usku kasvatuse võimu sisse. Selleks kasvatusteaduse tõusuks võib lugeda XVII ja XVIII sajangut ning tema tähtsanaiks edustajaiks inglasi J. Locke'i, prantslast J. J. Rousseau'd ja schveitslast J. H. Pestalozzi't.

J. Locke' põhjendades oma kasvatuseõpetuse hingeteadusele, väitis, et sündinud lapse hing on puhas tahvel, tabula rasa, ja et elust ja kasvatajast oleneb, milliste kirjudega kattub see tahvel. Sellepärast annab ta nii suure tähtsuse kasvataja isikule, kuna sellest peajaslikult oleneb, milleks kujuneb kasvatatav.

See usk kasvatuse kõikvõimsusesse püsib ka Rousseau juures. Viimane leiab tarvilise ole-

vat kasvandikku ühes kasvatajaga lapsea ajaks eraldada muust seltskonnast, et siis takistamatult, kõrval segavatest mõjudest, kasvataja võiks läbi viia oma töö. Ning ta ei kahtle seal juures, et sarnastes tingimustes hea kasvataja saavutab soovitud tagajärjed.

Veel XIX s. algul lausub Kant: „Inimene saab selleks, milleks teda teeb kasvatus.“

Loodusloo järsk arenemine ja uued voolud selles teaduses tõid XIX s. jooksul järsu pöörde eelpool käsitatud vaadetes. Otsustava mõjuga oli siin pärivuse teooria tekkimine. Kui vaimlised omadused on päritavad, siis ei ole sündinud lapse hing mitte mingil tingimusel „tabula rasa“, vaid temas peituvad juba mingisugused kalduvused, temas on tulevate omaduste, nii pahede kui ka vooruste, idud. Kui see nii on (ja et see nii on, selle juures ei saa kahelda), siis tõuseb küsimus, kas sarnase lapse hinge peale kuigi palju mõjuda saab, s. t. kas teda kasvatada saab? Ning usk kasvatusel kõikvõimsusse lööb kõikuma. Võib märgata teatava kasvatuslise pessimismi tekkimist: kas maksabki püüda kasvatada, kui laps sünnib juba varustatult teatavate päritud omadustega, kas on lootust neid muuta või koguni hävitada, sel juhtumisel, kui nad on halvavad? Leidus vastajaid, kes vastasid eitavalt neile küsimustele, ja sellega nagu löödi käega terve kasvatuselise peale.

Nüüd tekib küsimus — kuidas vaatab modern kasvatusteadus selle küsimuse peale, kas leiab ta väljapääsetee sellest ummikust?

Igatahes on praeguse aja kasvatusõpetus vabanenud eelpoolnimetatud pessimismist. On ju kindel, et ei saa eitada pärivust ja selle tähtsust, kuid ei saa ka eitada hulka fakte, mis meile ka pealiskaudse vaatlemise juures silma paistavad. Esimene sarnane nähtus on vastuvõetav fakt, et inimesed vastastikku teinetei mõjutavad, et täiesti väliaarenenud, täiskasvanud inimesed võivad sattuda teiste mõju

alla, nii et nad selle tagajärjel põhjalikult muutuvad. Kui on aga võimalik mõju täiskasvanud inimese peale, siis peab olema ka võimalik mõjuda lapse peale, kelle hingeelu veel pole välja kujunenud ja kes veel õrn ja paendlik. Ning alata võib märgata meid ümbritsevas elus, kuidas lapsed kasvatusel mõjul arenevad ja muutuvad. On vahest tarvis asetada lapse ainult uutesse tingimustesse, viia ta uue kasvataja mõju alla, et ka nõnda nimetatud raskesti kasvatatava lapse juures tähele panna märgatavaid muutusi. Nii siis, modern kasvatusteadus vastab — kasvatus on võimalik, kasvatusel on mõju.

Ku sealjuures ei pea kunagi unustama üht asjaolu: kasvatusel on ka piirid. Ta ei ole ikkagi mitte nii kõikvõimne, nagu seda usuti veel 100—150 aastat tagasi.

Täiesti ekslikud on mõnede vanemate soovid oma laste tulevast kutset juba varem lapseas kindlaks määrata, milliseid soove veel tänapäevani leida võib. Nad on ekslikud, sest lapsel on oma individualiteet, omad kalduvused ja huvid, ning vastavalt neile peab sündima tema edaspidise tegevusala, tema kutse kujunemine.

Kõik katsed kõrvale hiilida neist isikupärastest huvidest, või koguni neile vastu töötada, annavad halbu tagajärge. Kas rikutakse vahekorra vanemate ja laste vahel ning sunnitakse laps endale omal jõul ise teed rajama, mis liig varaselt liig suuri pingutusi nõuab, või saavutatakse lapse omapärasuse murdmisega ainult mõni tavaline või allpoolgi tavalisust olev kesk-pärasus.

Sest lapse isik, tema anded, tema huvid — need on kasvatusel piirid, ja ainult seespool neid piire saavutatakse noore hinge arenemise maksimum tagajärge. Ning ainult sarnasel teel kasvatatakse väärtuslikke ühiskonna liikmeid.

E. S.

Veel haritlaste üliproduktioonist.

Kui imelik iseenesest! Ainult aastasada tagasi, kui vabanesime orjapõlvest, ainult mõned aastakümned tagasi, kui jõudsime lahedamaisse oludesse majanduslikult, ainult mõned aastakümned, s. o. ärkamise ajast, võime lugeda oma hariduse võidukäiku ja sellega kaasaskäivat rahvusliku iseteadvuse ärkamist — ja ometi leitakse meil, et Eestis haritlaste pere liig suur, kõneldakse ja kirjutatakse haritlaste üliproduktioonist. Sõge jutt iseenesest. Üheski teises riigis ei kurdeta haritlaste rohkuse üle. Tahtmata pead tulema otsusele, et meil haridust ei osata hinnata. Õnneks pole see ikka nii olnud.

Varem, see oli ilmasõja eel, kus kesk- ja ülikooli lõpetajail ka sugugi kerge polnud rahvuslikel põhjustel kohti leida, kiitis meie avalik arvamine sellest hoolimata edasipüüdjaid. Loodame, et me hariduse hindamises varsti jälle õigele teele jõuame. Mille üle kurdetakse siis? Keskkool ei anna elukutset, ülikooli lõpetajad ei saa kohti. Aga keskkooli ülesanne on anda üldharidust. Ei usu, et leiduks keskkooli lõpetaja, kes kaebaks selle üle, et ta keskkooli on lõpetanud. Igaüks neist tunneb ainult headmeelt, et tal võimalik on olnud omandada haridust, et ta võib end lugeda haritud inimeseks.

Elukutse mure on muidugi tõsine mure neile noortele, kelle elu aineliselt kindlustamata. Elukutse omandamiseks peab neile kindlasti riiki ja ühiskond vastu tulema. Kuid pole veel sugugi õnnetus, kui keskkooli lõpetaja intelligent elukutsele ei pääse.

Meie väikeses vaeses riigis on paratamatu, et kõik haritlased intelligent tööaladel tegevust ei leia. See ei tähenda veel, et meil iseenesest intelligent tööaladest puudus oleks, meie majandusliku kitsikuse juures ainult ei suuda me neid luua, neid ellu kutsuda. Kui palju tänuväärt intelligent tööd leiduks meie ühiskonnas, aga meie, kas ajame niisama läbi ehk lepime lahkete kodanikkude häda- ja armastustöödega nii paljudel aladel. Kellele meie hulgas ei kuuluks oma perekondagi haritud tütarlaps ehk noormees intelligent seltsiliseks oma lastele. Aga meie ajame läbi, sest meie elamistingimused sunnivad meid kõige väiksemaga leppima. Seda väiksemaga leppimist olude sunnil peame õpetama ka oma noortele, siis vahest ei tunne kesk- ja ülikooli lõpetaja suurt meeletibedust, kui tal ka korda ei lähe kohe intelligent tööpõllule asuda. Meile peaks kord juba veresse ja üdise tungima teadmine, et haridus iseenesest on hea asi, iseenesest eesmärk, mida kätte saada igauks peab püüdma. Peaksime teadma, et hariduse omandamiseks kulutatud aeg kunagi kaduma ei lähe, sest iga tegevus elus, ka kõige lihtsam töö, nõuab oma kordasaatjalt intelligenti. Miks propageerime töölihtsuse eneseharimist? Ometi sellepärast, et meie kõik teame, mis tähendab iga töö juures avar silmaring.

Mis puutub sellesse, et paljud meie haritud noortest lihttööd teha ei taha, siis tuleb see ainult halvast kasvatuses ja muist halbadest mõ-

judest. Sellepärast kasvatagem omi lapsi tööd armastama ja valmis olema iga töö peale elus. Teadkem, et on olemas ainult üks töö, mida vajab ühiskond. See töö ei ole „alam“ ega „peenem“, vaid töö, mille kordasaatmist elu meilt nõuab. Oleme tublid, kui teeme kõik tööd, mida elu meile ette veeretab.

Mujal ongi inimesed juba ammu tööhäbit üle saanud. Moodsas Ameerikas töötab kesk- ja ülikooli haridusega inimesi palju n. n. lihttööaladel. Kas kuuleme seal hädaldamist, et haritlastel intelligent teenistuskohad puuduvad? Ei. Inimesed lepivad oludega ja mis kõige tähtsam, nad ei pea kunagi haridust üleliigseks bagaashiks.

Haridust alahinnata ei tohi eriti meie, naised, mitte. Ajalugu on näidanud, et ainult pimedate rahvaste üle on saanud püsivalt valitseda despooidid. Aastasadu on naine elanud ja elab praegugi veel rõhutat seisukorras, eeskätt sellepärast, et ta on „pimedam“ oma kaaskodanikust — mehest. Hariduse ja oskuste puudus on teda teinud majanduslikult äraripuvaks oma isandast — mehest. Hariduse ja iseteadvuse puudus on sundinud teda vaikima kõige raskemais oludes. Välja pimedusest tähendab meile: *välja orjusest vabale elule!*

Ei saa sellepärast sugugi leppida Hella Matto'ga, kes hoiatab meie noori naishoime ülikooli minemast. Mõistkem kord, et *ainult ühesugust haridust omandades meestega, suudame võistelda nendega, püsime kõrvuti nendega.*

H. M.-t pahandab, et naisüliõpilased „vedeleavad“, et neil vaimlised huvid puuduvad ja et nad ülikoolist lahkuvad enne lõpetamist. Ega minagi laisklejaid ei austa. Kuid needsamad inimesed laiskleksid ka kutsekoolis ja kodus

In memoriam.

Möödunud oktoobrikuu on olnud meile kurvaks leinakuuks. Üksteise järele on meilt surma läbi lahkunud kolm meie tuntuimaist ja lugupeetuimaist meestest.

August Kitzberg'iga kaotasime oma parima näitekirjaniku, südamlikuma vestleja, puhta ja ilusa inimese.

Heinrich Bauer'iga lahkus meilt üks südamlikum pedagoog, suurem laste sõber ja nende eest hoolitseja.

Dr. Johan Luiga isikus varises mulda üks meie mitmekülgsemaist ja huvitavamaist rahva tegelasist.

Kõigi nende kolme elust käis ühise joonena läbi armastus kodumaa vastu, armastus ja huvi noorte vastu, ennastalgav töö ja tegevus üldsuse kasuks, — isiklikud huvid olid neil kõigil tagaplaanil. Püsigu mälestus neist kui kaunidest, soojasüdamlistest inimestest kaua meie keskel. Olgu nende elu ja püüdmised eeskujuks meie noortele!

iga töö juures. Need on inimesed, kes tööd teevad ainult sundides. Aga sarnaseid tuleb tööle panna, nimelt panna, sest noori elujõulisi armuleivasööjaid meie seltskond ei vaja. Olen arvamisest, et iga tütarlaps, kes rahuldavalt lõpetanud keskkooli, annete poolest ülikoolis edasi õppida võib. Temalt tuleb ainult nõuda tööd ja selleks nõudjaks saab olla ülikooli juhatus. Omal ajal maksis Peterburis Bestushevi kõrgematel naiskursustel määrus, et kuulajad, kes aasta jooksul kaht eksami ei sooritanud, arvati kursustelt lahkunuiks. Sellelaadilist määrust võiks ka poolaasta kohta sunduslikuks tunnustada. Uskuge, ainult üks sarnane määrus ülikooli valitsuse poolt ja laiskleijaid ei ole enam meie ülikoolis. „Medelejad“ võtavad end kokku ja asuvad tööle, sest lahkuda sealt, kuhu viinud neid sisemine tung (ma ei ütle teadusli-

kud huvid, sest need võivad peale keskkooli lõpetamise meie praegusaja noorsool tõesti puududa) nad ei taha. Ja siis! Mis õigusega otsime H. M.-to tõsidusega vaimlisi huve tütarlapses? Kas tema ei ole oma aja laps? Kas avalduvad siis vaimlised huvid meie päevil kusagil endisel määral? Kas meie päevi professor, õpetaja ja haritlane on seesama, mis enne sõda? Ei. Kellestki pole elu mööda läinud. Aga meie, kes me tunneme, et vaimlised huvid on kustunud, meie ülesanne on neid äratada. Meie, kelles meist veel kustunud pole endise aja tuluke, meie ei tohi oma noortele kaasõdedele ütelda: ärge minge ülikooli, valmistage endid lihtelukutsetele! Meie peame neid vaimliselt kaasa kiskuma, meie peame kõige pealt neile selgeks tegema, et naine ei tohi hariduses maha jääda mehest.

Eesti naine.

Epistel naistele.

Ja see sündis ühel viinakuu päeval, kui rahva esitajad ja valitsejad olid jälle kokku tulnud tegema teps tähtsaid sõnu.

Siis läkitati kõrgelt kõnetoolilt välja üks epistel eesti naistele.

Arvate vist küll, et üks luuleline tänukiri eesti emadele selle eest, „et nad kannud kan-geid poegi, kauneid tütreid kasvatanud“? ...

Oh ei! Üks vägev noomitus oli too. Üks karm süüdistus naistele, kes ei tahtvat suurendada rahva arvu.

Raskemad read kõlasid nii:

„On tõsiasi, et uuema aja naisterahvas ei taha heameelega kanda ema kohustusi. Meesterahvaga üheõiguslikuks ja majanduslikult ise-

Õde Elijabet.

„Õde Elijabet, toon siia uue hooalealise teie jaoksõnna jaoks.“

— „Hea on, õde Berta, pange ta esialgu sinna nähtimisklauale.“

— „On teie juures siin aga kuam!“

— „Pärnis väljakannatamatu“, ohkas õde Elijabet, kel oli parajasti jüles üks tema tillukestest hooalealustest, kellele ta pattus selle õhtujuoksi. Ta oli ülemõde Linna juure jün- nitusmaja laste jaoksõnna.

— „Noh, mu lapsuke, võta siis ometi! Ole hea, võta paar juutäkki...“ püüdis ta meelitada tillukest imi- kut. Kuid laps viskas pea tagasi.

— „Jälle mitte midagi!“ ütles õde kurbalt, pani pudeli lauale ja ajetas kahvatu lapse tagasi hängikehesse.

— „See kuumus mõjub välfeste peale nagu mõni kuri külgehahtav haigus. Ma kõnelen juba nädalapäevad sellest, kas meie nende hirmude juuli ja augusti nädalateks ei võiks kolida põhjapoolse jooali, mida praegu karvitatakse ainult pesupaikantseks. Nahe päevaga oleteime ümber kolunud. Pääte on ju välfestele muudugi tagulit, aga lõuna- päite — selle troopikakuumusega... Muudugi — ülemarst ei taha jes asjas tilhitada meie ülemõde!“

— „Ah, õde Elijabet, mis teie öieti arvate“, ütles õde Berta naerdes. „See jaal on juba kinnine aastat laste- jaal. Seda ei või muuta. Ma tahaks näha ülemõde nägu,

kui keegi temale jarnafe ettepaneku teeks... Teie tahate siin litig palju, õde Elijabet. Kui siin kauemat aega olla, siis ununevad jarnafed jooivid.“

Õde Elijabet noogutas vaikides peaga. Tema kahvatu toel nägu muutus kurblikuks.

— „Täna hommikul jureid jälle kaks. Gida üks.“

— „Dõppude lõpuks“, trööstis õde Berta, „mis on neil maefestel odakt elust? Mina häda ja wilestust.“

— „Siiski teen ma enesele äika jälle etteheitõid — nagu võiks ma seda katistada“, jostistas Elijabet. „Õde Luise wigkab mind juba, et ma kolm torda päewas lajen pörandaid üle pihtida karbooliweega, et mul ännagi küllalt jooja pesemisweht ei ole. Kuid mis see aitab? Meil on ju müid kõige uuemad hissejeaded laste termishoiu seijuko- halt, kõige parem steriliseeritud piim ja ijoleerimisõad... Ometi on siin äika kõige paremad tingimused pihtkate tekki- miseks. Nad toovad siia kaasa lugematuid haigusõiduid — ja kui kirelt need siin litiguvad jängtst jängi. Nad tulewad ümale rii wilestjad, hädihed, et ijegi ülemarst kindlaks teha ei suuda, et haigus arenemas, kui juba naabrid ka haigeks jäävad. Ijegi tugevamad — nad jäävad siin kangu.“

— „Õde Elijabet, teil on litig pehme jüda, et halastaja õde olla“, hüüdis õde Berta ja õõhutas kätel välfest wast- toodud hooalealust, kes nutma oli hakanud. „Nohkem kui oma koguõid taita meie ei saa. Nõit muu ei puutu meisje.“

— „Seda ütleb mulle ka ülemarst. Kui aga jaoksõnna lasti sellest puurimkkest...“

seisvaks saades on kahanenud see kohusetunne veelgi.“

Hirmus, hirmus!

Ja riiklikult kaugele nägijad, nupukad mehed on lasknud naistel saada iseseisvaks!

On jaganud neile õigused!

Milleks? Kas selleks, et kaotada viljakad rahvaprodutseerijad?

Kellele siis veel olla ministriks, kui kahaneb rahvaarv järjekindlalt?

Ei! Vaja kiiresti otsida abi, opereerida paised. Tuua päevavalgele kõik naiste salajased patud, mis õgivad ära rahva.

Läinud aastal olnud Tallinnas 123 ämmaemandat. Iga emanda kohta tulnud koduseks praktikaks aastas ainult poolteist (1,5) sünnitust à 2000 marka. Aastane teenistus nii siis 3000 marka.

Ja emandad pole veel nälgia surnud! Neile peaks tõesti näppude peale vaatama: „mis nad söövad, kust nad saavad“...

Ja mitte ükski neile. Veel muilegi. Keegi vene ajakirjanik Riia vene lehes arvab, et võiks veel silmas pidada kummiasjade- ja rohukauplusi. Kahtleb aga tagajärgede juures.

Kurjad keeled sosistavad laialdase praktikaga arstist, kes võtvat meeleldi vastu „streikijaid“ daame, kui aga daamid on teatud arv tuhandelisi lauale laduda.

Õrn ei olla ümberkäimine sarnasel korral patsiendiga mitte.

„Kui kisendada, jätan pooleni,“ öeldavat siis.

Näete nüüd, mida kõik ei räägita ka mees-testki, kes muud ei soovi, kui aina rahvaarvu tõusu!

Päris kahju teist, eeskujulikud, ideelised mehed!

Metsikuid, alaväärtuslikke mehi on ehk mõni ka, kuid seal kuskil kaugel, kaugel, — Vasknarvas või Tudolinna . . .

Keset kivirägastikku, rannal elab kalur perega.

Jehoova on õnnistanud teda ja ta naist sigivuse mõttes: on riigile hangitud pooltosinat kodanikke.

Seal ilmub ingel veel ühega. Kui taevakink on kätkis, naine vaevalt jalul, kahmab mees naise kraest kinni. Kägistab ja ütleb:

„Miks sa ei hävitanud ta?!“

Hirmust ja ehmatuses haigestub naine. Viireleb veel veidi ja sureb.

Julm kalur, söögu su hüljes sarnase tooruse eest!

Kriimsilm rookigu roaks samuti kõik külapoisid, kes käies ehal võtavad kohe uue suuna, niipea kui märkavad, et ihaldatud naine muudab looduse reeglite nõudel „fassongi“. Kui

— „Vaadake nüüd jeda väikest meest siin — ta jääb kavalts teie hoolde alla. Ema sureb vist veel täna. Südamenõrkus. Ta on juba meelemärksusetu.“

— „Vaene loomake“, ütles õde Elijabet oma pehme häälega ja võitis uue hooldealuse julle. „Do, kui kena ja oled. Vaadake, õde Berta, ikka kedatse, et kõik väikestest lastest on ühejuguised. Milline rumalus. See laps siin on ju väike kludus! Kui selge on juba tema pill ja kui peen juukene...“

— „Ja, ta on tõesti haruldajalt ilus laps“, ütles õde Berta. „Aga ma loobijen juba liig kaua. Pean ruttama oma jaostonda.“

Õde Elijabet jäi üksi. Suviõhtu viidewik täitis tuba. Õhtud olid laialt avatud, kuid väljast ei tulnud värsket õhku. Sängikestest tõusis hapukas läila lõhn ja ühines faalis valitseva terava karbooni ja nõrga kumeltee lõhnaga.

Haruldajalt valitsej juba paar minutit täielik vaikis. Aftskümmend väikest magajat hingasid rahulikult õde Elijabetti ümber. Ta pani uue hooldealuse lauale ja wadastas ta märgmetest. Ja, — see oli tõesti kena poisike, jootu teine, kui kõik need waejed häbalapsed, kes kawalijest olid ta käte wahel. Õde Elijabetil oli film jelle jaoks. Kõrge rint, ümmargused, tugewad lihtsed, kehakeste rooja, terve wärv — tuldus see kõik erines neist teistest väikestest, närbumispruunidest kehakestest.

Tal tuli meelde Moosje ema, — waeje naise wõitlus, kui ta hapma pidi oma tugewa, ilusa lapse, — tuldus ta

jeda teha ei juutnud, ei juutnud õhwerdada teda tüdruke jaatusete. Sellele poisikele siin wõis jarnaneda Moosje, see oli ka nii kaunis, et isegi hellitatud kumingatutres ärwaks taastundmus teda nähes.

Silmad täitisid tal pihawatega. Ta andis lapsele wähe teed ja tahtis teda paigutada waba sängi.

Seal äkki peatus ta. Ta näole tekkis ilme, mis peegeldades kawalust, kelmikust, kätgurtust ja kangekaelsust, lihas sellele kahwatule, harilikule, walge tanuga ümbritsetud naise näole imelise kaunistuse. Ta pruunid silmad selgusid ja järeksid, kajaastades sijnemist joojust. Ta surus lapse oma rinnast wastu ja ruttas hialist. Ta õrn, abras kogu jootkise kartlikult ja kiirelt ja watas pikas kordoris walt ringi, kas keegi teda ei näe.

— „Õde Luitje ei tea ju weel, — keegi pole teda weel näinud...“

Ta jõudis oma enese toani, mis asus koridori lõpul, atnaga alla poole. Siin oli wärste, jaha õht, mis tuli praegu lastetud alust. Ja juur lastanipuu alla ees kaitjes tuba päikesekiirte eest. See puu oli Elijabeti juur tõõm, kui ta õhtuti weenanud kumdi puhtust nautida wõis. Kõik teised õed kadestajid teda ta ilusa toa pärast. See polnud mingi eesõigus, mis temale sellega õfaks saanud, — see oli ikka olnud tuba, milles magas laste jaostonna ülemõde.

Õde Elijabet hingas sügawalt, kui ta tuppa jõudis ja ühe enese järel sulles. Rahulikult ja jahedalt wõttis teda wastu muul, mida täitis wõhelas, walikne viidewik. Ta pani

sirge joon kõverdub ja ei paita enam mehe silma neitsilikkusega . . .

Lastetapjate ja mahajäetud naiste protsessid kajastavad neid kurbmänge külaelust.

No, linnas on muidugi humaansamad mehed! Eriti hellad ja arusaajad on vist küll need, kes jagavad naistele õpetussõnu, saadavad neile epistleid ajalehtede kaudu.

Need mehed vist muud ei teegi, kui vaatlevad harduses noid kumerusi, mis pakuvad esialgset varju noortele ilmakodanikkudele.

On siiski ka siin erandeid.

Jällegi räägivad kurjad keeled järgmistest seiklustest:

Üle maa kuulus professor, täht teaduse taevas, aumärkide omanik, aulegioni kavalier jne. jne., hulkunud mullu tänavail ilusa tundmatu daami järgi nagu vari. Laulnud tollele naisele Saalomoni ülemlaulu. Lubanud naist üle kul-lata jne.

Mis ime siis, kui iga harilikugi meeskodaniku pilk liugleb mõnuledes ilusate, edevate, hästirietatud naiste nägudel, kaetel, õlgadel, jalgadel?

Üks daam nõukogude Venemaa valitsevast kihist tunnistab avameelselt:

„Mu mees on eeskujulik kommunist, aga ta armastab ainult naisi, kes kannavad ehtsaid siidisukki, siidipesu ja siidikombineed.“

Vabadus, vendlus, sarnasus! — Ka „paradiisis“ jääb mees meheks.

Siidipesu on ju väga meeldiv tualettese, aga ta on meile veidi kallis.

Seda enam, et meie vihma- ja kapsaussid ei viitsi kedrata mitte küünartki siidlõnga.

Muidu oleks päris kena, kui kogu demokraatia kahistaks siidisid.

Igal moodsal Cicerol oleks siis oma siidinnukk (polügaamia harrastajail mitugi), keda nii kena paitada pärast päevast, rasket lõuatööd — kilomeetripikkuseid kõnesid kuskil komisjonis või parteikoosolekul.

Siis vist alles oleks naine mehe elule too eht, magus lisapala, millest räägib Mussolini.

Ent kas ei uinu siidi pehmuses naised liig stügasasse vaimlisse unne?

Või olemegi juba uinunud? Isegi kandes labasemaid riideid?

Vahest ongi meie ainukene soov olla pehmeks mängukanniks mehele?

Naisi masseritakse, opereeritakse, triigitakse, voolitakse, salvitakse, aurutatakse iludusinstituutides.

Milleks? — Et võita, siduda meest. Või pole see nii?

Meeste maitse on peenenenud. Peab pak-kuma maitsele vastavat. Nagu nõudmine, — nii pakkumine.

lapje oma walgelse hängile. See magas, surudes oma wäit-fed rufikad wastu rinda.

Higililgad olid õe otjafesjel, ta naeratas õnnelikult.

„Mullu ütlesid õõks, ainult see üks õõ“, mõtles ta.

„Õde Eljabet!“ hüüti. Ta ruttas tagasi tööle.

Eljete wairus lastesjaalis oli mõõdunud. Üks hädine häälte oli alanud ja teised ärkasid, kuni kostis üldine kont-fert, mis oma kaeblikkuses oli otje järdantlõhestaw.

Õde Eljabeti noor abiline oli juba tegevuses. Mõlemil teatis paar tundi rahutu wäitaw töö.

Siis algas noorema õe õbwalweford, nad waheldusid jelles õde Eljabetiga, ja see töttas oma magamistuppa, kan-des jädamas warijewat, arga wõimu.

Kui õde Eljabet järgmijel hominikil kuulis, et poistese ema õõ jookful suunud, tundis ta peaaegu nagu rahuldust. Ta häbenes ja ehmatas iseenese üle, ta noomis emast selle patuise tunde pärast. Ja siiski . . . Müüd oli tal omaniku tundmus wäitje oleruise juhies. Ah ja, ta teadis küll, et ta aumastus pidi olema ühllafelt jaotatud kõigi nende wae-ruse, häda, häbi ja wilehuise laste wahel. Ta teadis, et ta, halastaja õena, pidi emesest tõrjuma ühllikku poolehoitu, wast-olu, kõit ühllituid tunded. Oli ju õdedel isegi keelatud omawaheliski jõprussidemeid luua. Nende hinged, nende jädames pidiid kuulama üldjuisele. Kuid see üldjus oli nii määravata mõiste. Ja jüda wäits, jai kurwaks jelles ala-lises kogude wahelduses, teda pidi wastu wõitma ja kaatme

alkati ühtlase rahuga — kas laia ellu, wõi tühjase juurw-kambri.

Kui teegi oleks küsinud õde Eljabetilt, mida ta dieti jellega tahtis, et ta lapje nii helba warastanud oli laste-jaalst, et ta teda peitis omas hoateses, et ta teda jeal wawit-jes ja hoidis arnu ja wõimuga, nagu ta seda warem kunagi polnud tundnud, — et ta selleks harwitas kawalust ja pet-mist, nagu kergemeeljed naised mõne patuise elamuse puhul... ta poleks osanud jelle peale wastata. Kui kaua wõis ta jarmast asja kalladuses hoida?

Küll tuli waenast mõni teine õde ta tuppa. Hominikul koristas ta jelle ise ja ka muudu polnud õdedel aega üks-teisel külas käia. Nad olid rahul, kui nad jõõgiltaul eht muudu mõõdamimes üksteisega wahje juttu ajada said.

Siiski pidi kalladuse ülmiks tulemine wastsit jündima.

Alga õde Eljabet elas nagu unenõulmas, kus jümit-wad kõige kummalijemad lood, ilma et nende jäwelduste peale mõelbafje.

Ta jädames oli kurtanud kirgline, äge, hoolimata aumas-tus lapfulese wastu, kes õõjel magas ta pões. Ta tahtis teda päästa lastesjaali hädaohtude eest. Ja kirjeldamata lõ-burumbega jälgis ta igapäew, kuidas lapjule kofus ta wawit-femijel, kui rahulikult ta magas, kui ühllalt ta jõi.

Wing ta tahtis, et see kuulaks temale, arnuwifti temale. Ta tahtis teda kallistada ja juubelda, nagu see temale meel-dis, ilma et õde Luise oleks pealwaaatajaks.

Õõtundidel, kui polnud tema walfweford ja ta wõis em-

Meie arv väheneb. Tähendab — oleme kui rahvas välja suremas.

Kas teeme seda vanade roomlaste eeskujul?

Ehime endid purpuri ja siidiga — naised kui ka mehed. Võtame karikad pärlendavate jookidega, asume pehmeile asemeile, poollamavais pooses. Laseme laest langeda lillevihma ja siis — sureme, sest peened lõbud teevad lõdvaks, elujõuetuks.

Ent enne kui kustuda rahvaste kirjast, olgem kord ka otsekohesed ja avameelsed.

Mehed loobugu variseerlikkusest ja ärgu üteltu enam: „Meie rahvas ei kasva, sest meie naised ei taha saada emadeks“, vaid —

„Meie rahvas ei kasva, sest oleme — ühevõrd naised kui ka mehed — haaratud pärasõjaaegsest väsimusest, osalt ka elunautimistungist.“

Sõda! Oo, ärgem managem esile toda tont! Heitkem ette püha ristitähkene, et kaoks viirastus verine.

Milline hullk totrakspõrutatud ajusid, halvatuud, vigastatud liikmeid! Terved mäed purustatud inimliha!

Milline õudus!

Ärgem rääkigem sellest kunagi nii kõvasti, et kuuleksid meie lapsed.

Lastel ei luba meie piinata loomigi, kuidas seletaksime neile inimelude hävituse vajadust?!

Ei! vaikigem parem võimalikult kaua. Ärge purustagem laste illusioone, nende usku headusse! Las' nad armastavad kõiki ilma erandita, ilma eelarvamisteta.

Las' viibivad võimalikult kaua teadmatuses taevariigis, mis õigusega ainult nende päralt.

Oi, nägin vist paha und: keegi nagu ütles, et mehed-episteladajad, mehed-paragrahvisepad olla annud meie laste kätte püssid! Tõelised relvad, mitte mänguasjad!

Neljateistkümneaastaseid lapsi tahetavat pühendada süngesse surma- ja põlgusemüsteeriumi, militariseerida.

Vara, liig vara, härrad!

Oleme muidugi juba liig madalale surunud inimvere hinna.

Seadke ninale kas või kahekordsed prillid ja lugege siis, kuidas pussitavad üksteist meie noored, maal ja linnas.

Puss südamesse ehk seljasse, kuul omale pähe või teisele. See on just nagu mäng. Oleme harjunud kõigega. Ja ei soovigi arstida seda närvilist ägedust.

Meie ootame uusi lapsi, kuid ei oska hoida olemasolevaid.

Miks ei julge meie ema hüüda eksperimenterijaile, katsetajaile:

nast pühendada lapsele, nägi ta emalike unenägusid lapsest, unenägusid, mis olid täis ilmalikke igatsusi ja edevust; ta nägi, kuidas see poiss võttis maailma oma ilu, tarkuse ja andekusega. Tal olid pikad jutuaanused kasvatava poisiiga, ta teritas neis oma mõistust. Ta kuulis poisi teadushimulisi küsimusi ja valmistas neile vastusi. Ta wain tungis wälja haigemaja õhikonnast ja algas tendu läbi maailma ja inimkonna. Ja tal oli niipilju uusi mõtteid elu puhul, et ta ehmatas jelle mitmeteesiduse üle.

Ta vändas õitseva nooremehega üle mägede ja läbi orgude, ta reisis temaga, näitas temale kaugeid maid ja wõlvaid komeid, mere ja mägestiku elu. Ta unustas, et ta emast ise sõdunud oli kistastesse piiridesse, oma jõna ja tuge läbi. Ta oli waba, ta elas oma poisiile ja oma poisiiga. Ja laps armastas teda. Salaja, wargsti, nagu teised poised armastavad oma ema ja peidavad jelle tundmuse sõprade eest.

Pärast, kui ta ise oli wana ja häbitse, jäi ta füüsi ilta poisi juurde, tema kodu, ja teenis teda, nägi kaswamas tema lapsi ja tundis rõõmu tema edu üle.

Nastatid põinud õde Elijabet mõelnud meeste peale, niid, mis, toetas ta oma wana halli pea tema, tugeva mehe rinnast vastu ja tundis warijewa igatsusega, milline õnn see oles.

Õde Elijabet elas karmis iseseiswasti, eraldatud haigemajast, omas wäikeses wiigis, kus peale lastejaalit oli veel lõbb,

arilles õed ise valmistasid oma hoolakaste toidu. Õde Luise oli ta veel jelles wiigis ja õde Luise waatas mõnikord wiimajel ajal õige imelikult pilguga oma ülemõde. Kuid õde Elijabet ei pannud jeda tähele — ta teguties samuti, nagu igalüks, kes eneses kannab jaldadust. Mõni kartes, et jaldadus awalikkus tuleb, kihutas ta oma hirmu füüsi lootusega, et tema füüsi jellest teab. Igapäew wotas õde Elijabet, et õde Berta üldijest haigepaalist tulla wõiks ja küsida, mis lapsest jäänud, — ta oli juba valmistatud sõjaplaani, tundis wõtta temas hoolakaste ja jaldaduse kaashoidjat. Igapäew wotas ta warijedes, et teegi wäliskonnast wõiks tulla ja last nõuda. Kuid midagi ei juhtunud. Rumala, wäike, edewa õde Luise peale ta ei mõelnud. Ta aina pahandas, et see alati jelt edwistas abiarstiga, et noor arst kauen kui karwifil laste jaalits wiibib ja et ta wahetas õega edewaid pilke. Õde Elijabet ei mõistnud, kuidas halastaja õde wõib weel lõbu tunda harnastest rumalatest mängudest. Erkki pahandas teda aga see, et õde Luise ijegi oma hoolakaluseid tarwitas abi-nõuks, et wõita arsti tähelepanu. Ursti tuleku ajaks walis ta ilusama lapse, seadis jelle wälja, wõttis jälle ja mängis sellega. See oli ilus pilt, jett õde oli noor ja wärske.

Wiimajel nõdalal oli õde Luigel olnud hea aeg. Ta unustas, kui wähe õde Elijabet teda tähele pani. Kuid jelle järeldusel muutus ta wahetõud noore arstiga ilta wabadaks ja nende naer kstis lõlakuvalt läbi pika koridori ja kõrges lastejaalis.

„Õde Elijabet, walmake walmemalt noort õde,“ ütles

„Kannatage, oodake veidi, mu härrad! Laske ma tutvustan last põhjalikult kõigega, mis kaunis, humaanne, kõrge inimseltskonnas. Õpetan teda armastama ligimest nagu iseennast. Kasvatan talle iseloomu, arendan silmaringi, valmistan teda ette raskele elule . . .

Siis tulge ja ütelge noormehele: „Isamaa kutsus!“

Ta mõistab ja läheb.

Tuleb tagasi võitjana ehk — surnuna.

Või ei soovigi meie naised kasutada loomulikke õigusi, mis on emadel olemas laste suhtes?

Või ei oska naised üldse veel rääkida hul-

gana nii, et see kõlaks nagu üks hääl, võimas hääl, inimsoo ema hääl?

Kes teab, vahest ongi ainult vaja toda häält, et teha lõpp sõdadele ja mõnele muule pahele.

Ent seni kui võtame alandlikult vaikides vastu epistlid-noomitused meestelt, pole meie veel küllaldaselt ettevalmistatud laulmiseks üleilmseks naistekooris.

Oleme lapsed, siidnukud. Mängime igauks oma toakeses puudritopsikestega, värvipulga-kestega, lintidega, pitsidega.

Võtame oma peale ka meeste süüteod, kui see meeldib meie isandaile.

Kas tõesti võtame?

Käo Orvik.

Toitmisfüsimus vajab teadlikumat suhtumist.

Toit on inimese alashoiu ja arenemise tähtsaid ja algeltsemaid tegureid. Toitmine on tarve, mille rahuldamisnõue esineb kõige kätkestamalt ja endastmõistetavamalt, mis on terve eluinstinktiga inimesele paratamatu. On ju toidul täita inimese elu alashoidmisel ja aktiivse tegu võime saavutamisel üks välistamatut ülesannet: 1) anda inimkehale ehitusmaterjali ja 2) soetada jõutagavara aktiivseks tegutsemiseks. Ehitus langeb kofku, kui meie aegsasti ei uuenda kõdunemaid, kulunud ehitusosi; ta langeb kofku varem või hiljem ka siis,

kui ehitusmaterjal on olnud halb ja vastupidamatu. Ja iga mehhanism lahkab funktsioneerimast niipea, kui lõpeb vajaline jõutagavara; või ta funktsioneerib korraldult ja ebahõhtlaselt, kui jõu juurevool on puudulik tegutsemisenergiaks ümber töötatava jõuaine puuduliku väärtuse tõttu.

Ja kui meie ka peavarju ehitamisel ja selle korahoidmisel hoollega valvame see järgi, et tarvepuud ja muu ehitusmaterjal oleks väärtuslik ja vastupidam; kui meie oma abilisite — masinate — käimapanemiseks muretseme jartast kütteainet, mis

ülemõde ja õde Elijabet kofkus. Kas oli ta tõesti unustanud oma kohused oma salajas õnnes?

Ta noomis valjult ja pikalt õde Luise, see nuttis viha pärast, vaatas temale kurvalt õhja ring et vastamud õnnegi.

Kuid järgmisel hommikul, votamatult ja etteadamata, ilmus ülemõde lastejaali revisjonile.

Ta avaldas oma rahulolemist lastejaali üldise seisuga, kuid lõpuks pööras ta kõijelt õde Elijabeti poole: „Ma pean teiega veel kõnelema, viige mind oma tuppa.“ Õde Luise naeris, ta tegi seda wargi, kuid õde Elijabet nägi jeda. Waikides ja kurwalt sammus ta ülemõde kõrwale läbi pika koridori.

Ülemõde, juur ja wafi daam, energilise juu ja rahuliku tude, külmade silmadega, peatus õde Elijabeti ukse ees.

„Mis ma kuulen, õde?“ küüis ta rahulikult. Ah ja — kuulidus . . . Wäga selgesti kuulidus teda . . . Kui tugewaks oli arenenud poisi hääl. Õde Luise pidi jeda ju ammu kuulidud olema.

Ülemõde awas ukse ja küüis, näidates pangi poole, kus laps kinnendas oma pruukosti järele: „Kuidas jai laps jia tupp? Lastejaalis olid ju veel wabad jängid.“

Õde Elijabet waikis ilka veel.

„Õde, ma ootan jeketust.“

„Siin on palju parem õht . . .“ togeies õde Elijabet puustades.

„Kui lastejaalis õht pole hea, siis on see teie jüüd, õde,“ ütles ülemõde kuurvalt. „Lastejaalis peab olema puhjas õht.“

„Aga, proua ülemõde, jelle tuumusega — ja need paljud lapsed . . . Ma mõtlesin . . . ma tahusin lapsedele ju ainult head teha.“

„Õde Elijabet, halastaja õde ei tohi kääta oma wada. Ta peab alluma korwale, mis tema kohja masjeto. On lubamatu paigutada hoolakuluseid ecaruune. See käib korra wastu. Witte laps lastejaali. Ja ärge edaspidi enam juhtugu jawnajeleid asju.“

Sõnakullelikult waikis õde.

Ülemõde läks lapse juurde, puudutas teda jõrmega ja ütles: „Kena laps!“ Oma ringkäikudel läbi suure haigemaja oli tal alati walimis lahke jõna iga hoolakuluse kohta. Ta pidas jeda enese kohuseks.

Õde Elijabet wõttis lapse ja wiis ta jaali. Just nädal aega oli kestnud ta jalgajane õnn. Ja veel üks nädal hiljem tuli ihel õhtul jälle õde Berta lastejaali, tuues sinna wafjündimud uue hoolakuluse.

„Ja mis teeb teie ewiline lemmiklaps?“ küüis ta heakädamilise pilktega. „Ülemõde wääkis mulle . . .“

„Meil oli wiimajel nädalal neli kurgutõne juhtumist,“ wastas õde Elijabet taja. Ja ta nättas kühja jängile peale.

„Tal oli nii pümwilas jurn,“ jofistis ta. „Pange aga laps mahkmitislauale. Ma kirjutan ta kofje raamatuse,“ ütles ta ükstõijelt juurde. Gabrielle Reuter'i järele.

garanteerib minimaalsete kulutustega maffimaalse jõu kasutamise võimaluse — kui mitu korda hoolikamalt peaksite siis valima neid aineid, millest koosneb ja mille najal liigub ning tegutseb see olemus, kelle olemasolu tingib kõigi muude elutarvete ülesande ja mõtte!

Ja — peaksite! Kuid väga paljudel juhtumistel ei tähenda „peaksite“ mitte seda, mis tegelikult tehakse või ei tehta. Nii selge ja endastmõistetav, kui see teoreetiliselt meile ka ei näi, et inimese eluõnne aluseks on tema oma terwis ja elujõud — tegelikult ei arvesta meie igapäevases elus seda endastmõistetavat tõsiasja kaugelkki mitte alati. Et inimese terwis, elu- ja töõjõud on inimese väärtuslikumaid kapitalite, mille hoolikat hoidmist ja väärtuste juurdekaasumise või kaahanemist peaks silmas peetama kõige tähelepanelikumalt, see ei leia tegelikult elus tunnustamist ja teostamist kaugelkki nii sagedasti, kui muude — inimest ennast teenivate väärtuste juures. Kui kõnelda rõõvmaajapidamisest, ülekulutusest ja ülejuu elamisest, siis tuleks neid nähtusi otsida just inimese kõige väärtuslikuma kapitali — terwise, elu- ja töõjõu — tarvitamisest ja kasutamisel. Et ole ju sümpomaatne seegi nähtus, et loomakaitse idee ja loomakaitse seltsid tekkisid meil hoopis varemalt, kui lastekaitse ja lastekaitseühingud. Või seegi, et meie taludes ammugi juba aruajamist ja teostamist leidis tarve loomade toitmise ratsionaalsele alusele seadmisest, et selleks ellu kutsuti juba ammu kontrollühisused ja kontroll-assistentide institut. Suineste eneste — pere — korraldatud toitmise ja majapidamiskoolide ja kursuste tarve on aga leidnud tähelepanemist alles kõige viimasel ajal. . .

Ragu juba tähendajin, on korralik toitmine inimese terwise hoidmisel, töõjõu kasvatamisel ja täiendamisel ning elurõõmu alalhoidmisel esimese järgu tähtsusega tegureid. Ei ole ju toitmise ülesanne ei enam ega vähen, kui materjali andmine kudedele ja rakkude ülesehitamiseks, millest koosneb inimene — ja teisteks: soetada inimese eluks ja töõks tarvilist elujõudu, energiat. Ei vasta meie igapäevane toit neile ülesandele, või täidab neid puudulikult, siis on selle paratamatu tagajärg inimese organismi kibunemine, haigusel, töõjõulangus ja elurõõmu puudumine. Et ole korraliku toitmise tähtsuse kõige weentvamaiks tõestajaks eriti see asjaolu, et suure hulga haiguste juures on tahaplaanile jäämas arstimine rohtudega, kuna haiguste ravitsemine korraldatud eluviisi, eriti aga korraldatud toitmise — dieedi — kaudu nõuab omale kord-korralt ifka enam ja enam eluõigust. Ja kui korraldatud toitmise kaudu on võimalik arstida ja terveks teha haigeid inimesi, kui palju kergem ja lihtsam peaks olema terveid inimesi hoida korraliku toitmiseega haiguste eest.

Mida tuleks mõista korraliku toitmise all? Misjuguiseid nõudeid peaks rahuldama meie igapäevane

toit, kui meie tahame olla terved ning elujõulised? Varemalt öeldud toitmise ülesandest lähtudes saabuks vastus äärmiselt lihtne: 1) korralik toit peab sisaldama kõiki neid aineid, millest vajab meie organism enda ülesehitamiseks ja millistest koosneb meie eluenergia tagavara ja 2) neid aineid peab organismile autama tarviliselt küllaldasel määral ja seeditiselt soodsal kujul.

Kaugelkki lihtne ei ole aga see küsimus, misjuguised on need tarvilised ained, milline on see tarviliselt küllaldane määr ja organismile kõige vastuvõetavam kuu. Viimaste küsimuste otstarbekohasest lahendamisest aga olenebki kogu korraliku toitmise probleemi lahendamine.

Tarvet toidu järgi väljendab terve inimese organismi nähtunde kaudu. Tarvitatawate toiduainete waliku algeliseks korraldajaks on inimese loomulik maitsetuunne ja harjumus. Kas need inimese ürginstinktid on küllalt usaldawad selleks, et nende hooletks jätta kogu toitmise küsimus? Kui see oleks nii, siis oleks kogu küsimuse lahendamine äärmiselt lihtne: süüa tuleks siis, kui inimene tunneb nälga; söögiks tuleks tarwitada neid aineid, millest maitsewad, millede järgi tõuseb isu — ja sel määral, kuni nälg kustutatud. Nii talitatakse ka ürginimene, toimides kõike oma loomuliku instinkti ja mõistuse seisukohalt. Nii talitatakse paljudel juhtumustel ka praegugi weel; kuid nagu kultuur on muutnud kõike muud, kui ta on asetanud inimese sootuks teistsuguseesse olukorda, millele kohanenud ka inimese organism, kui ta inimesele on asetanud teistsugused nõuded ja ülesanded, mis sootuks lahkumisevad ürginimese omadest — siis ei saa ka toitmise küsimust lahendada enam ainult loomuliku instinkti ettekirjutusel. Seda enam, et see loomulik instinkti ei ole enam endiselt terve, waid rikunud kultuuri mõjul. Ragu kõik muugi, nii nõuab ka inimese toitmise küsimus teadlikku ja teaduslikku suhtumist: ka siin ei tule jätta midagi pimedale ja saadasti petliku maitse hooletks, waid sellekski on waja otstarbekohast ja täpset reguleerimist.

Teaduslikkude uurimuste kaudu on tehtud kindlaks, milliseid aineid vajab meie organism — ja mil määral. Toiduaineõvetus piltab näidata ja selgitada, millistest toiduainetest ja millisel kujul wõime ammutada oma organismile tarvilikke toiteollusi kõige otstarbekohasemalt. On wäljatunenud väga mitmesugused toidumalastamise wiisid ja toidureetsetid, mis wõiwad olla wõõrastele tarvilisteks juhisteiks igapäewase toitmise praktiliseks korraldamiseks.

Kui palju kõitist neist teadmistest ja õkustest on lewinud laialistes rahmahulstades? Wõõhe: küsimuse tähtsusega wõõrredes liiaks wõõhe. Ei leidu meie eluwaldustes ja eluviistes wõõt naliast teist sarnast küsimust, mille lahendamisel toimitatakse nii muutmatult efiisade wiisi. Kui toitmise küsimuses, wõõga ja wõõga paljudes kohtades, eriti aga maal.

Kõigis muudes elunduetes ja tarvetes on tulnud endisega võrreldes põhjalik pööre — eriti märgata-
walt riietumises — kuid inimese terve ja tööjõu
kujundamise kõige tähtsama teguri — toitmise —
käsitamisel valitseb endiselt hoolimatus, ühefülgus
ja teraviliste teadmiste puudumine.

Kas on see nähtus seletatav ja õigustatav igal
juhtumisel majandusliku kehusega —
väide, milline kuulub kõige sagedamini harnaste
kõikumiste arutamise puhkudel? Väga paljudel juh-
tumistel küll, eriti niilud majandusliku kitsikuse ja
kibeda tööpuuduse ajajärgul, kus paljude perekon-
dade jäsemele ei küüni elamiseks vajaliku miinimu-
mini. Kuid väga ja väga paljudel juhtumustel ei
maks see väide mitte, sest hästikorraldatud toit-
mine ei tähenda kaugelgi alati kallimate
toiduainete tarvitusele võtmist, vaid kõige harili-
kumate toiduainete otkstarbekohajamata üm-
bertöötamist ja tarvitamist. Soopis selle vastu on
ju teada, et meil paljude väga kalliste toiduaine-
te, nagu sealihha, munade ja või tarvitamine on
väga suur, kuna neid teraviliste oskuste puudumise-
l tarvitatakse väga ühefülgelt, seega ebaproduk-
tiivselt ja pillavalt. Meie organism — ja ka kulude-

tulude tasakaal — aga võidakse tunduvalt, kui
nende kalliste toiduainete tarvitamine väheneks
organismile vastuvõetavamate ja hinnalt palju
kättesaadavamate aia ja aaduste juurdelijamise
arvel.

Ulateadlikkus toitmise ülesandeist ja tähtsusest
ühelt küljelt ja teiselt teadmiste ja oskuste puudu-
mine toitumise valmistamisel — need on peategurid,
mis põhjuseks ühefülgusele ja ebaratsionaalsele
meie perekondade toitmisel. Neid puudusi on asutud
kõrvaldama suurema hooga alles kõige viimasel
ajal — majapidamiskoolide ja majapidamiskursuste
organiseerimise kaudu. Kuid võtab veel hull aega
kuni need suudavad avaldada tunduvat mõju
toitmisüksimuse ratsionaliseerimiseks laiemal ula-
tusel, — selleks on alguil nende võrki liialt kõrge, et
muutuda kättesaadavaks kõigile, kel neid tarvis.
Seepärast peaksid kõik jelttsfonditud organisatsioonid,
kelle ülesandeks on hoolitseta rahva teravil-
liku seisukorra tõstmise ja elujõu kasvatamise eest
seni jelt suuremal määral pühendama hoolt ja tähele-
panu tootmisüksimuste selgitamisele ja teraviliste
oskuste levitamisele laialistes rahvahulkades.

Elly Rummo.

Mood.

Franz Blei ühes ühe daamiga, kelle nime ta ei nimeta,
avaldab väga huvitavat ja originaalset mõtet moe
üle. „Naiste Hääle“ toimetuses, kaugelgi mitte jagades kõiki
esitletoodud mõtteid, toob nad huvitava kajastusena meie
ajavaimule.

Mood on ilu õhuline. Moe põlgatuses väljendub vahva
madal kultuuri aste. Moodi põlgavad ainult pealiskaudsed
inimesed ja ainult mustab inimesed näevad temas julgust
elementi. Mood on oma epooki monogramm, vajalik mitte
ihule, vaid hingele, nagu igafugune kunstitööde üldje.
Znetu liibar on kaalukivi, mille alla maetud noore uciu
hing. Ja palju tütarlapsi on juunud ebamoodsete riiete
pärast. Kofekt naine teenib hinge ja hing teenib teda. Kui
ta kannub üle tänava, naeratus näol, siis hiltgab ta ümber
hinge oreool, samuti kui ülistaks teda jurematu poet. Ja,
hinge võib kehastada kannistli teotud lindis. Shest, mis
õhki mõõtu ja ilu jooni, ta wusi viitme ja woole. Shest
graafiline, waba, ferge, kuid mitte jahluslik, kuid mitte
pime ja kurt — on mood. Ta mõõduh, kuid just sellepärast
ongi temas midagi igawest: ta tuleb ja läheb arvestades
igaweste, kuigi wafeldumwale ilu seadustega.

Mood on organiseeritud ilu. Mood on alaline täius-
littusele püüd. Ta ei ole kindel, kuid siiski püsiv. Ta on
wahutu ja wafimatu, ta kukutab konservatismi ja selle-
pärast on temas midagi revolutsioonilist. Ta moraal on
alati homje päewa moraal. Mood ruttab alati edasi. Ta
ärkitab kodanliku, kuid liidab rahwaid; ta teel on üleilmiline,
ühine ja arusaadaw. Matise wõitjana, kes ei luba enesele
mingifuguseid wastuwaielusi, mäsib ta oma kergesje loori
waste maailma. Ja asjata mõtleb temaga kodanik oma
päragogide, poliitike ja parlamentide abil.

Asjata arwatakse, et moe mõtlewad wälja kasupüüdjad
rätsepad, kasujaamise otkarbed: ei, nad on ainult tehnikka
wõnandjad, mitte jugugi teidurid. Mood woolab mingifug-
gustest teistest sügawamatest allikatest. Ta on tõjine. Na-
jakas on ta ainult kaugel juhtumisel: kui teda veel ei ole,
ja kui teda enam ei ole. Ta ei luba ei enneaegjust ei hil-
jaksjäämist. Siis kui üks wõi teine mood muutub woz-
miks, siis kaob ta ja wafeldub uuega. Naine, kes järgib
moele, järgib ainult jeni temale, kuni mood muutub pal-
jude omaks: see on illusioon, et kõik, et wäga paljud riie-
tuvad moe järele. Ei, kõik ei jõua järele selles wõitluses
ja on palju waha jääjaid. Need naised, kes jääwad waha,
kes jäid wädala päewad hiljemaks, kelle ehted jäid wädal
wanemaks, kaotavad jellega meeste filmas nobedamate
wõitlejate heameeleis. Üldiselt wõttes, kuigi naised riie-
wad meeste pärast, siiski kõige enne riiekwad nad teiste
naiste pärast, j. o. et wõidelda nendega ja olla üle nendest.

Moe loob ilu aga mitte rätsep, ega üks eht teine grupp,
mitte reformism, waid ilus naine. Moe abil wäljendab
ilus naine enese ilu eht kriitwab alla mingifugust detaili
jellest. Mgataja edu awaleb teisi ja teda hakatakse aimama,
sest ei ole veel kadunud lootus, et eht itkagi riite teeb ini-
mest. See uus mood, mille üks naine lebbis, et enese käh-
samat ja efektiwemat ilu ükewaldust alla kriitwabata, oman-
datakse kiirelt samajuguste naiste poolt, kelle ühtiw ilu
jellest midagi wõidak, siis — harnaste poolt — kes jelle-
ga midagi ei kaota, siis — harnaste poolt — kes jelle
kaotawad, ja siis harnaste poolt, kes jelle moe tõttu muutu-
wad naeruwäärseteks. On mood niikaugale jõudnud, siis
on tal lõpp. Rangisjalgne ei oleks wäljandelnud lähikest
kuube (feelikur).

Praegune elu on monotoonne, kuid ta ei taha seda olla. Ta on valvel ja ootab muutust; ta on alati valvel ja kuulab, kas ei koputa uufele uudsus ja mitmekesisus. Et neid vastu võtta, tarvis võimalikult enam pikendada oma noorust. Seda tahab ka mood ja tahab noorust laiendada nooruse piiride taha. Ta tahab parandada loodust. Selle eesmärgiga ta otsib abi arstiteaduselt. Seab küsimusi hügieenile ja ergutab kosmeetikat oma külluse harvest paiskama ühta muft ja muft kosmeetikali aineid. Keha eest hoolitsemine muutub mingipugufeks religiooniks, fanatismiks. Ja tõesti, ärge loobuge kosmeetikast. Ta loob olukorda, kus hing ei väljendu näopeeglis. Ta garanteerib teile ühfindust ja päästab teid võõrast lahjandamisest uudishimulikest pilgust. Ta kaitseb teid neist, kes viitajusega tahaks lugebada teie näos peegelduvaid vaimulisi omadusi, ja jälgitada teie iseloomu. Ta kaitseb teid neist, kes ahnelt otsivad teie puudri all halle mure jälgi ja teie värvitud juuste — wa-

vajeid kurbuse hõbenähte. Need uudishimulised ja lahjandamisjad on vihased kosmeetika peale sellepärast, et ta tõmbab võõra hinge ette loori. Nad peavad pingutama oma keskpäevast fantaasiat selle kalli siidi nasti ees, mida nii oja-waсти kujuk kosmeetika.

Kunst ja kunstlikkus näitab, et inimene ei vahuldu loodusega nagu teised olevused. Inimene tõuseb kosmeetikas kõrgemale loodusest, ja tunneb vahuldu. Kosmeetikaga võib üldise trööstiks katta ülekohtu ja peetumuse jooned, millega elu äraandlikult külvab üle meie näo; kosmeetikaga võib anda enesele ükskõik misjagune välimus — õnnelik, terve, tõbus, mänglev, kuid hingimata noor, sest on tarvis võimalikult kõnnemini kinni pidada noorusest, teda mitte ära lasta viimse minutini jelleks, et oodata ja elada — elada ja oodata tundi, kus läbi elate veel jeda, mida ei tunne, mis teile kõige tähtsam. Ja sellega annate oma elule isikliku mõtte ja õigusmõistmise. L. U.

Hiina naine.

Lootose lill on Hiinas ilu ja kauniduse sümbol.

Hiinlaste nõuded naise ilu kohta on väga lahkuminevad meie omadest. Õrn, peen ja paenduv nagu lootoselille vars peab olema hiinlanna, kes tahab olla ilus.

Sellepärast nõoritakse hiina tütarlapsel juba kõige õrnemas eas keha kinni korsetiga, mis takistab ülemise kehaosa ja puusade normaalselt arenemist. See piinariist halvab vereringvoolu, hingamist ja teeb hiina naise väetiks ja apraks, nõnda et ta vaevalt saab liikuda. Keha arenemise seismajäämine edendab omalt poolt hiinlanna orjalikku alandlikkust. Sünnimisest peale, mis ajast peale tal pisikesed jalad kokku pigistatakse, jääb hiinlanna tavaliselt väärtuseta orjaks. Lapsepõlves kuulub ta isale, hiljem mehele, kellele ta isa või venna poolt saherdatakse, ja vanas põlves käsutab teda tema oma vanem poeg.

Kuigi 1911. a. revolutsiooni ajal antud seadus ära keelab laste jalgade vigastamise, jätkavad emad tänapäevani seda hirmsat tegevust. Aeg 1911. aastast meie päevadeni on liig lühike mõju avaldamiseks ja seadust täidetakse nii, et praegu veel harulsuseks on naine, kelle jalg suurem oleks kahe- või kolmeaastase lapse omast. Maal, kus naised riisipõldudel ja mujal on sunnitud töötama, ei saa nad vigastel jalgadel valu pärast püsti seista ja peavad töö ära tegema kas või neljakäpukili.

Hiinlanna ei saa kunagi abielluda oma südame valiku järele. Igasugune armastuse väljendamine on tütarlapsele keelatud ja meheleminekud armastuse pärast on uusim moenähtus intelligenti ja üliõpilaste hulgas. Tavaliselt antakse tütarlapsed meestele, kes nad juba väikeste lastena omale ostavad. Kui naine kolme aasta jooksul poeglast ei sünnita, saadetakse ta isale tagasi või aetakse lihtsalt tänavale.

Hiinlanna, kes töö käib vabrikus ketrajana, kudu-jana või maal töö, peab kogu teenitud raha andma isale või abielus olles mehele.

Suurtes linnades on tekkinud naistöliste ühingud. Nende liikmed annavad vande, et nad kunagi ei abiellu, hirmsast saatusest pääsemiseks.

Vabrikud ja lõbustuskohad ostavad tütarlapsi „hoogaegade“ peale. Kui „kaup“ ei meeldi, antakse see omanikkudele tagasi või visatakse lihtsalt välja. Müügi vahetalitaja saab nagu börsilgi kontrahis ettenähtud tasu. Kui kunagi suudetaks arvusid koguda niisuguste kahetsusväärte olevuste kohta, täidaks tabeleid vististi kohutavad arvud. Naisekutse ohvrite arv Hiinas on võrratult suurem kui kuski mujal.

Erilised õppeasutused ostavad vaestelt hiinlastelt kokku tütarlapsi, õpetavad neid laulma ja tantsima ning müüvad nad hiljem kalli raha eest edasi lõbumajadele või ka asjaarmastajatele. (Kunagi korjati kogu Euroopa misjoniseltsides raha vaeste paganlaste ostmiseks. Ei ole just teada, kas need lapsed välja anti kristlikkudele eksploateerijatele. Hirmsad tõsiasiad laste tööst eurooplaste poolt juhitavates vabrikutes räägivad aga küllalt kolemat keelt.) President Tsao-Kunile kingiti ühe aasta jooksul kuuskümmend niisugust erihariduse saanud tütarlast.

Suursuguste hiinlaste ülim sõpruseväljendus on naiste vahetamine. Kui vahetamisele määratud naine teatud ajaks poeglapse sünnitab, jääb ta oma mehe juure, sest poja sünnitamine kindlustab naisele leiva ja söngi surmani.

Kes peenes hiina kabarees söögikaarti nõuab, saab ühes sellega ka elegandi katalogi hindadega, milles pole loetletud mitte veinid ega toidud, vaid naised, igatüki oma eriliste esiduste poolest. Katalogid on kahes, hiina ja inglise keeles.

Kohutavad kurbmängud leiavad maad lõbumajades, milles kord palju ei erine meie sunnitöö asutustest.

Tütarlaste ostmine ja müük on ühenduses kõige meeletumate kommetetäitmistega. Vanad naised on tavaliselt kupeldajateks, kuid nende tegevus sünnib

täiesti seaduslikult. Kohutav hulk naisi läheb iga aasta Ameerika bordellidesse. Laevatäied laevatäite järele veetakse neid üle Vaikse ookeani. Need on emad ja tütreid, kellele oma kodumaal ei leidu enam peotäit riisi äraelamiseks.

Viimased aastakümned nimetavad kaht naisenime, kes on saanud tähendusrikkaks Hiina ajaloole.

Esimene neist oli keisrinna Tsi, kelle prassimise himu ja karmus välja kutsus rahva viha, mis paisus veristeks mässudeks. Mõni kilomeeter Pekingist seisab hiiglasuur talvepalee, mille see keisrinna laskis ehitada Hiina riigi laevastiku jaoks määratud rahaga. Palee ees järvel ujub marmorist laev ehitamata jäänud laevastiku sümbolina ja mälestusena raisatud rahast. See päikese tütar pani oma luksusehitustega viimasele valitsejate suguvõsale õige mõtlemisväärt lõpukivi. Tema valitsuse ajal saadeti ka esimest korda täide surmanuhtlus naise kallal. See surmamõistetu oli lihtne õpetajanna Tsin-Din (Sügise küllus), kes, olles kõrge ametnik, juba noorest põlvest

liitus revolutsioonilise liikumisega ja nõudis kõigi inimeste üheõigusluse tunnustamist. Tema kirjglikult hoogsad ja julged üleskutsed orjastatud kaasõdedele võitluseks keisrite ja hirmsate traditsioonide vastu teritasid omalt poolt timukakirvest, millega anti esimene ja viimane hoop ärkavale Hiina revolutsioonile.

Tänapäev on tema langenud pea eest tõusnud mitte tuhanded, vaid miljonid pead. Tuhanded naisüliõpilased, -arstid ja -õpetajannad võitlevad Tsin-Dini hukkamise ajast, 1907. a. peale inimõiguse eest.

Sun-yat-Sen võttis õpetajanna Tsin-Dini ideed üles sotsialistide partei programmi. Kantonis üksi kuuluvad 500 naistöolist sellesse parteisse. Noore naisliikumise kohta on see kaunis suur arv.

Tänapäev Hiinas võidukalt edasi töötava naisliikumise eesotsas seisavad kaks naiskudujat, Liu-Tshang-Lang ja Men-Tshi-Tshang, kes revolutsiooni emadena Hiina rahvast aitavad vabastada tema enda ja võõraste orjastavate traditsioonide kütkest.

KROONIKA

H. Maurits tütarlaste kommertskooli juhataja kohuste täitjaks.

Surma läbi lahkunud Tallinna tütarlaste kommertskooli direktori härra H. Baueri asemele nimetas Tallinna linna koolivalitsus prl. H. Maurits'i, kes senini samas koolis juhataja abiks oli.

Meie ei tervita H. Mauritsi nimetamist ainult kui vilunud kasvataja nimetamist. Meile on väga armas, et koolivalitsus H. Mauritsi määramisega loomuliku tee on valinud, asetades tütarlastekooli juhatajaks naise - kasvataja. Meil jääb järele ainult soovida, et „kohuste täitjat“ peagi kooli juhatajaks nimetamisega austataks.

Inglise naised ja teadus.

Briti Teaduste edendamise seltsi aastakoosolekul, mis hiljuti ära peeti, olid üle poole osavõtjait naised. Üle kahekümne naisteadlase pidasid kõnesid kõige mitmekesisemate teadusharude aladelt. Hertsoгинna Atholl, osakonna juhataja haridusministeeriumis, juhtas läbirääkimisi kasvatusküsimumuste osakonnas. Tema sissejuhatav kõne ainele: „Kasvav arusaamine kasvatusküsimumustest“ toodi pea kõigis suuremates Inglise lehtedes täielikult. Taimeteaduse osakonnas kõnelesid mitte vähel kui kaheksa naist, nende hulgas Londoni ülikooli professor proua Helen Gwynne Vaughan.

„Vabaduse“ maal.

Ühisriikides ilmuvas lehes „Women's Leader“ (Naiste juht) on toodud leping, millele pidi alla kirjutama rahvakooliõpetaja, kohale asumisel ühes väikeses 400 elanikuga linnakeses. Lepingu tingimised käivad järgmiselt:

„Ma kohustun elavalt osa võtma pühapäevakoolide

tööst ning heameelega ohverdama oma aega, teadmisi ja raha ühiskonna edendamiseks ja heaks käekäiguks. Ma töotan hoiduda tantsust, riietusest ja igast lõbust, mis pole kohane noorele tütarlapsele ja õpetajale. Ma töotan mitte jalutada ega liikuda meestega, välja arvatud juhused, kus mu töö seda nõuab. Ma töotan mitte armuda, kihluda ega salaja abielluda. Ma töotan viibida omas toas, kui ma pole tegev koolis või kiriku alal. Ma töotan magada vähemalt 8 tundi, ettevaatlikult süüa ja teha kõik oma tervise alalhoidmiseks, et omi õpilasi paremini teenida. Ma töotan alati meeles pidada, et mul on kohustused koguduse vastu, kes mulle palka maksab, et ma allun ja pean olema sõna-kuulelik teenija koolivalitsusele, kes mu ametisse määras. Ma töotan oma võimaluste piirideni töötada kaasa igal juhusel, kus seda nõuab linna, õpilaste ja kooli huvi.“

Naised möödunud Rahvasteliidu täiskogu koosolekul.

Rahvasteliidu VIII täiskogu koosolekul, mis peeti möödunud septembris, olid peale tähtsate poliitiliste küsimuste päevakorras terve rida küsimusi, mis naistele huvitavad. Seda silmas pidades oli terve rida riike saatnud täiskogu koosolekule ka naisi. Rootsi oli saatnud pr. Bugge Wicksell'i, Norra pr. Larsen-Jahn'i, Daani prl. Forchhammer'i, Rumeenia prl. Vacaresco, Inglismaa pr. Edith Lyttleton'i, Austraalia pr. Moss'i, Saksamaa pr. Lang-Brunnau'i, Holland pr. Klyiver'i, Soome pr. Hainari ja Ungari prl. Rosenberg'i.

Meie võime omalt poolt aina rõõmu tunda naiste osavõtu kasvamise puhul Rahvasteliidu tööst. See

osavõtt on väärinud kõigi asjaosaliste meeste tõsist tähelepanu ja hindamist. Mitmes komisjonis on naised esinenud aruandjatena ja seda teinud väga asjatundlikult ja põhjalikult.

Rahvusvahelise Naisliidu tööst Genfis septembril 1927.

Rahvusvahelise Naisliidu büroo Genfis avaldas Rahvasteliidu koosoleku ajal eriti elavat tegevust.

3. septembril peeti ära Rahvusvahelise Naisliidu ja Rahvasteliidu sidekomisjoni koosolek, millest osa võtsid printsess Radzwill, preili Mundt, prl. Forchhammer, printsess Cantacuzene, prl. van Eeghen, pr. Rominciano, pr. d'Arcis ja neli Rahvusvahelise Naisliidu komisjoni esitajat. Selle koosoleku otsuse põhjal esitati terve rida resolutsioone, millest mõõdnud juunil ärapeetud Rahvusvahelise Naisliidu üldjuhatuse koosolek vastu võttis, sir Eric Drummond'ile, Rahvasteliidu sekretärile. See andis need edasi vastavatesse komisjonidesse ja Rahvasteliidu häälekandjas on nad avaldatud.

Rahvusvaheliste naisorganisatsioonide tühine komisjon naiste huvide kaitsemiseks Rahvasteliidu juures pidas Genfis kolm koosolekut. Otsustati esitada Rahvasteliidu sekretariaadile naiskandidaatide nimekirja Rahvasteliidu mitmesuguste komisjonide jaoks.

Büroos käisid sagedasti Rahvasteliidu naisdelegaadid.

Peale kõnede Sokal'i, Briand'i ja Stresemann'i poolt, mis käsitasid rahvusvahelise vahekohtu küsimust rahvaste vaheliste tülide puhul ja mis olid kantud rahu mõttest, saatis Rahvusvahelise Naisliidu Juhatus neile järgmise telegrammi:

„Rahvusvaheline Naisliit tahab teile nende 40 miljoni naiste nimel, keda ta esitab, öelda, et ta hindab Teie kõnet väärtusliku pandina ilmarahu heaks, mille kasuks meie kõik töötame ja mida meie kõigest jõust kaitsta tahame. Rahu rahvusvahelise vahekohtu alusel on meie kava ja kõigi emade hüüdsõna.“

Uued määrused prostitutsiooni vastu võitlemiseks Ungaris.

Ungari siseminister on kinnitanud terve rea uusi määrusi prostitutsiooni vastu võitlemiseks. Määrused vaadati enne läbi komisjoni poolt, millest ka naisliidu esitajad osa võtsid! Uute määruste järele ei anta enam luba uute avalikkude majade asutamiseks ja olemasolevad tulevad sulgeda 1. maiks 1928. Edasi nõuavad määrused, et iga mees, kes tabatakse prostitueeriva naisega, käib sundusliku arstliku järelvaatuse alla ja et ta haiguse puhul käib samade määruste alla, kui naine. Haigele mehele keelatakse iga sugulik läbikäimine samuti kui haigele prostitueerijale. Kaitsevanadus prostitueerijatele — senini 18 aastat, on nüüd tõstetud 24 aastani. Kui tütarlapsed ennast varem tahavad registreerida lasta, peab selleks vanematelt või eestkostjalt nõusolek olema. Kuid isegi nõusoleku korral ei registreerita sarnaseid tütarlapsi, kui nad veel on puutumatud, ehk aga raskejalgsed, või kes on nõrgamõistuslised või joomahaiged või kohtu poolt

karistatud, kes läbi käivad joodikute ja logelejate meestega või nendega koos elavad; kellel on püsiv vahekorra abielumeestega; samuti abielu naised ja neid, kes oma lastega koos elavad.

Kui kõik need põhjused registreerimise keeldumiseks puuduvad, peavad ametiasutused siiski veel katsuma tütarlapsi selle sammu eest hoiatada; tarbekorral neile tööd muretsema või abi andma. Selleks on abiks naisorganisatsioonid, kelle esitajad alati büroos saadaval.

Salajasele prostitutsioonile, mis nende määruste tõttu arvatavasti kasvama saab, püütakse vastu töötada sel teel, et juhused selleks väga piiratakse — nii saab raskesti karistatud ruumide väljaüürimine selleks otstarbeks.

Rahvusvaheline kongress naiste ja lastega kauplemise vastu võitlemiseks.

Seitsmes rahvusvaheline kongress naiste ja lastega kauplemise vastu võitlemiseks peeti ära sel suvel Londonis. Esitajaid oli kokku tulnud paljudest Euroopa ja teistest riikidest. Suuri vaielusi leiab avalikkude lõbumajade küsimus. Lõpuks siiski jõuti ühemeelsele otsusele ja võeti vastu resolutsioon, mis nõuab avalikkude lõbumajade sulgemist kõige kindlamal kujul.

Vaielusi tekitas ka mõiste äramääramine, mida tuleb mõista naistega kauplemise all. Lõpuks jõuti otsusele, et iga tegevus, mis viib naise prostitutsiooni teele, hoolimata naise vanadusest, kuulub naistega kauplemise mõiste alla ja on karistatav.

Võeti vastu terve rida resolutsioone, mis puudutavad naiste kaitset välismaal, maalt väljasaadetud prostitueerivate kaitset, kõlblusvastast kirjandust, bioloogilist kasvatust jne.

Läbirääkimistel selgus, kui lõpmatu raske on abiks olla ja tõsist abi anda seltskonnast väljaheidetuks tunnistatud, nõnda ütelda „ametlikult tembeldatud“ prostitueerivale naisele. Jõuti otsusele, et selles valusas ja inimsoole häbistavas küsimuses enne mingit põhjapanevat pööret ei tule, kui igalpool kõige kindlamal ja põhjalikumal kujul, on hävitatud n. n. bordellid, s. o. ametlikud, riigi poolt lubatavad avalikud majad ja kui riigid teevad enese ülesandeks võidelda ka igasuguste salaargaste vastu, kus õitseb prostitutsioon.

Rahu pidustused Ühisriikides.

Ameerika Ühisriikides juba ammu tegutsev rahuliit kavatseb oma 100-dal aastapäeval, mis on 1928 aasta maikuul, korraldada suurejoonelisi rahvusvahelisi pidustusi rahumõtte levitamise otstarbel. Pidustustele kavatsetakse kutsuda paremaid kõnelejaid üle kogu maailma.

Esimene nais-politseiart Inglismaal.

Esimene naisarstina Inglise politseis kinnitati ametisse mrs. Nesta H. Wells; naisarsti ametisse kutsustas Manchester'i linnanõukogu. Politsei naisarsti alla käivad kõigepealt lapsed ja naised. Ka käib tema ülevaatuse alla naisvangide tervisline seisukord.

Matuke toataimedest.

Kas ei näi sügis olevat lootujeta sellele, kes on harjunud suvel köndima taimede keskel, kes õppinud lillede ilu imetlema, nende elu, liigutusi tähele panema? Üksainus halla õõ... ja surm on käinud taimede riigis. Langedad alla okstelt üfiktud lehed, siis ikka rohkem ja viimaks on ainult veel üfiktud koltunud lehed taimel. Villesõõridel käib närbumine, koltumine, õite longu-

jas on taimeriigis nähtavasti elu lõppenud, kui lumi on katnud loogu emakehe-maa, kui tormid kuhjanud suvistele ilupaitadele kõrgemad hanged, et olla kaitsjaks pikkamööda hingitsemale taimeriigile?

Kindlasti ilusam koduehe on lill, taim. Inimesel on tung kõike, mis ilus ja kaunis, oma lähedusesse tuua. Meie omamaised ilutaimed on seotud enamasti lühikese

laskmine nii ruttu üksteise järele, et kurvameessus tahab asetuda hinge, kui peab köndima surmale suikuvate sõprade vahel. Otsas on suvine ilu, kadunud värvide rikkus. Jääb vaid tõstiasjaks — suur on surma saladus.

Kust leida lohutust, kust leida troosti? Kas ei lange siis pill tahtmata meite toakilledele, mis suve jookkul olid rohkem tagaplaanile jäänud üldises tenaduses aegade ja niitude keskel või linnainimesel lillesõõride rohkuses aedades ja jalutuspaikades? Ja kas ei näita vähemgi lill toapotis, et elu kestab edasi, — edasi ka siis, kui väl-

suvega ja sellepärast lõppeb nendel ilu ka hülisuvvega. Meist ei saa kuigi palju toa ilustajat talveks. Kuid inimesed on rännanud, käinud mail, kus taimede kasvuiga palju pikem, kus üfiktud taimed püsnvad kauemini igihaljastena, kui aga on seks tarvilikku sooja. Meid lõunamaa asukaid on toodud meile suuremal-vähemal arvul kodu ilustajaks, selle järele, kuidas on perenaise maitseks ja lillede eest hoolitsemise osavus. Ning just perenaistel peaks olema omane toakillede eest hoolitsemine:

Seatune wähe oma toataimede juures. Armastus taimede wastu ei puudu wähest suuremal ajal perenais- tel, kuid sagedasti puudub arusaamine taimede tarwi- duste üle. Ei oleks see nii, siis ei näeks me, et meie toataimed on tihti täiesti saatusse hooletaks jäetud, wõi pühendatakse neile ainult mõni silmapilk siis, kui juhtub aega palju olemat. Sellepärast on pilt õige mitmes kodus toataimede juhtes järgmine: taimed närbuwad kaftmatult aknal wõi lillelaual; wõi neid on paigutatud pimedasse nurka, kus nad koltuwad, sirutades walgust ahnitsebes oma latwu aknapoole; wõi on nad mitmed aastad ümberistutamata fikas potis, kus taime juured on wälja imenud kõik toiduained ja lähenerad ifka roh- kem näljajurmale; wõi kannatawad taimed jöödikute, parasitide all, mis rööwivad hull elujõudu. Pilt on sa- gebasti kurb ja peapõhjus seisab selles, et ei ole harjutud meele pidama seda, et taimede elu mitmeski sarnaneb meie omale, et neil on omad tarwidused, millest tingitud nende olemasolu, edemmine. Taimed elawad, tunne- wad, taimed kõnelewad, kuid igati ei oska seda keelt. Seda peaks püüdma õppida perenaine, kel heameel llusast, kenast rohelistest taimest lillelaual.

Meie toakillede hull ei ole kuigi juur. Neid wõiks jagada kahte rühma — ühed igihaljad taimed, mis oma roheline lehestikuga pakuwad filmale rahuldust; teised õitsewad toakilled, mis toowad elu kodusse, kui õied pakatawad, pungad puhkewad. Esimeste hulka kuul- wad palmid, filodendronid, araukaariad, oleandrid, kummipuud, mürdid, sõnajalad, araabiad, drakseenad, asparaagused, wõi weel luuderohi, eefeu, mis sagedasti külades aknailustusena; teiste õitsewate taimede hull on suurem: begooniad, pelargoonid, fuksid, kriinumid, walged kellulad ja hull teisi, mida perenaised seemne-

test wõi pistokstest kaswatawad. Kaktused, mitmed orhideed, esolweeriad, gasteerid, klorofüütumid jne. kuuluwad nii hästi esimesse kui teiste rühma. Kuid kõik nad toowad elu meie kodusse, ilustawad toa nur- gakese, harjutawad õrnust ja hoidmist.

Vilgede paigutamine kodus on wõrdlemisi suure wäärtusega. Loomulik on, et suuremad ja leherikka- mad taimed paigutatakse tagaplaanile. Keskel suurem palm, siis kummipuud, araukaariad, ka oleandrid, tee- puud wõi teised, rühmitatud niisuguses wahelduses, nagu see on omane perenaise kunsti maitsele, — suure- mad tagapool, wähemad eespool, et oleks toas pildike loodusest, kus kõik püüawad walgust ning õhku ja ka saawad seda. Lillelaual akna läheduses, kas otse akna kohal wõi toa üheksauste pärast ühel wõi teisel pool, on wähemad taimed ja enamasti nõrgemate wartega lühemaekalsed, mis rohkem walgusearmastajad. Nende asetuse on muidugi selle järele, mis sugune on lillelaud: ühetasajale korwillelauale mahutatakse samuti suure- mad, wähe walgust tarwitajad lilled tahapoole, ette nõrgemad ja serwadele rippuwad, nagu juudidhabe, eseweriad, ka klorofüütumid jne.; on lillelaud astme- line, tuleb paigutus sellekohane: suuremad roni- ja wääntaimed lähipõimitud wõrebel kõrgemal, wähemad akamal ja kõige alumisel rippuwad taimed. Ülbist ju- hatust on siin anda liiga keeruline, sest see oleneb sa- gebasti perenaise maitsest ja arenemisest. Kuid mõtleja korraldaja leiab siin warsti õige tee.

Toakillede eest hoolitsemisel ei ole tarwis kuigi juuri õskusi, kuid mõelda tuleb siiski. Sellest wähest teinekord pikemalt.

Ellen Villberg.

Oktoober, 1927.

Rodusest loomade weristamisest.

Tubli perenaine ei pea teadma üksi seda, kuidas loomi toidetakse, rawitsetakse, kuidas neil saab kõige suuremat tulu. Tal ei tohi tundmata olla ka see raske ja wastumeelne töö, millise töö enesega kaasa looma kodune tapmine toidu saamise otstarbel. Rohke liha- jöömine on terwisel kahjulik, sest liha ei sisalda mitte üksi toitwaid, waid ka kahjulikke olluseid, milledele halb mõju inimese terwisel. Siiski ei ole meie taluoludes mõeldaw ilma lihata läbi saada. Sellepärast on ko- dune loomatapmine mõõdapääsemata pahe.

Weristamine jündigu looma meelemärkuseta olekul.

Suuremate loomade weristamine sünnib küll hari- likult peremehe juhatusel ja kaasabil, kuid ka perenaine ei saa sellest tööst täiesti kõrwale hoida. Ta hoolitseb selle eest, et loom oleks puhkas, et ta ei saaks tapmise eel jöödetud, wähemalt 12 tunni jooksul; et werenõu tapmise ajal oleks kohal; et wesi oleks tulne j. m. Kuid perenaine saab ka mõjutada, et looma enne tapmist asjata ei piinatataks. Palju inetuid wõtteid on meil kodusel tapmisel, kõige rohkem wast seatapmise juures.

On inetu ja otstarbetu, kui siga enne tapmist nii kaua õue peal taga aetakse, kuni ta wäsinult maha langeb. See ei ole mitte üksi toores ja halastamata wõte, waid selle all kannatab ka liha headus. Kui keha wäsiw, teki- wad temas mürkollused, mida neerud aegamööda were seest wälja kurnawad. Kui niidid loom peale tugewa wästimise otsekohse ära tapetakse, jääwad need mürk- ollused lihasse. On katsete waral kindlaks tehtud, et jarnane liha lähew kergesti rikki ja ei maitse nii hästi, kui puhunud looma liha. Lääne-Euroopas, kus ka kodune tapmine seadusega on korraldatud, on eeskir- jaks, et loomal enne weristamist saaks mõtetud meele- märkus. Seatapmise juures tarwitatakse sel puhul eri- line terawa raudkiiluga warustatud wafar, milline asetatakse sea otsekselisele wähe üllespoole silmi; suure puu wafaraga antakse tugew hoop raudkiilule, mille tagajärjel see tungib läbi pealuu peacajusse, ja loom kaotab silmapiltselt meelemärguse. Siis alles hata- takse siga weristama. Et süda peale hooi koha edasi töötama hakkab, siis on täielik werest tühjaks jooksmine

findlustatud, mis omakorda tugewasti kaasa mõjub liha heale maitsele ja aialhoiule.

Mis sünnib aga meil? Peale tagaajamise jootakse wäsinud seal jalad ja suu kinni. Siis algab weristamine, mis wilumata tapja puhul muutub hirmjaks loomapiinamiseks. Kaugele kostab sea walus karjumine; õudne on pealt kuulata, kuidas ei taha ega taha see waitida, kuigi muutub ikka tasemaks. Õudne on ka lamba waitne surm, kui teda weristatakse täieliku meelemärguse juures, õudne on surmahirm waitsetes suurtes kustuwates filmades. Ka sulgloomi ei osata meil tappa. Kanu aetakse taga, kuni nende jõud lõpeb. Siis püütakse nad kinni, ja lüüakse kirwega pea otjast maha. Samuti tapetakse ka aned ja pardid. Eht wõetakse mõni kõõginuga ja lõigatakse linnul lõõr läbi kuni kaelaluuni, siis lastakse ta lahti, ja haawatud lind wistleb ja hüpleb maas weel mõni aeg, kuni ta surmalt maha langeb.

Miks meie piiname oma loomi, keda fogu aeg oleme jõõdnud ja rawitsemud, kes meie wastu tõttawad, kui meie neid kutsume? Kas on meil kiwist süda rinnus, et tuimalt mõine pealt waadata nende piina, kuulata nende walutiija? On aeg omandada paremaid tapmiswiise, on aeg loobuda loomade tapmisest nende meelemärgusel olekul.

Kuidas tapetakse sulgloomi?

Tapmiswiise on mitu. Üks paremaid on järgmine: tugewa hoobiga tuklasse uimastatakse sulgloom, siis asetatakse ta laua peale, kurgu alt nopitakse süled ära. Ühe käega tõmmatakse hingelõõr kaelaluust eemale, teise käega pistetakse terawa otjaga kaelaluu ja hingelõõri wahelt läbi, millega lõigatakse läbi kaela tuifsooned. Nuga tõmmatakse kohe haawast wälja, ja weri pääseb takistamatult jooksuma. Pea lastakse alla-pibi rippuda. Ühtlasi surutakse parema käega weresooned pealpool haawa kinni, et weri ei pääsetaks tagasi woolama. Nuga pühitakse kohe werest puhtaks (werise noaga ei tohi järgmist lindu tappa, sest see mõjuks takistawalt merejooksu peale). Tapmisemuga peab olema laitmatu puhas, teraw ja ilma wähemagi sambuta. Weristamise juures ei tohi haawata ega läbi lõigata hingelõõri, sest siis takistab kopsust wäljawoolaw õh weri korralikku jooksu. Pistehaaw peab olema wäike, waewalt märgatav. Kirjeldatud wiisil mõib tappa kõiki sulgloomi ja ka kodujäneseid. Enne tapmist ei tohi sulgloomadele toitu anda 24 tunni jooksul. Neile antakse ainult wett juua. Soowitatakse weele wähe soola juurde lisada, mis kaasa aitab soolte sihemisele puhastamisele ja wiimaste toidujätiste äraseedimisele. Tapmisele määratud sulgloomi ei tohi kunagi taga ajada. Neid wõetakse õhtul ettewaatlikult kinni, kui nad õrkel istuwad, ja asetatakse eraldi ruumi. Nuum-linnud olid ennegi teistest eraldatud, ja neid on weel wähem põhjust taga ajada.

Haned ja pardid tapetakse tapmise eel soojas ruumis, mis kergendab sülenoppimist. Sulgi nopitakse kuiwalt lõigil sulgloomadel. Hanedel ja partidel ehitakse süled süled, siis udufüled. Süled tulewad kergesti ära nii kaua kui linnu keha on soe. Sulgedest puhtaks tehtud lindudel on harilikult weel keha peal peenikesi karwu ja üfifkuid udufülgi. Neid kõrwaldatakse kõrwetamise abil (peale eksportlindude), mille järele linnu keha hõõrutakse küttega üle, mis annab ilusa wälimuse. Wõib ka tarwitada teist metoodi: linnu keha riputatakse üle pulbriks hõõrutud kolosoniumiga, siis kallatakse keewa weega üle, mille tagajärjel tekib naha peale õhuke kooruke. Seda käega ära hõõrudes, kõrwaldatakse ühtlasi ka kõik karwakesed. Waiguti puhastatakse sel wiisil tapetud figu.

Kui kanu tapetakse mitte turu, waid oma tarwituse jaoks, mõib neid puhastada ka teifiti. Kana pannakse peale tapmist pooleks tunniks külma wette, ning siis walatakse keewa weega üle. Süled tulewad peale selle ilma waewata ära. Süled pannakse mõnele paberilehele kuuwama. Kana pestakse üle sooja weega. Ka kuiwalt puhastatud sulgloomi tuleb ehitaks sooja, pärast külma weega puhtaks pesta, peale nende, keda kawatsetakse eksportkaubana ära müüa. Eksportlinde ei tohi märjaks kasta. Minult werist pead mõib weega puhtaks loputada ja pärast jälle ära kuuwatada.

Tapetud sulgloomade puhastamine.

On linnud puhtad ja pestud, wõetakse siifikond wälja. Seda tuleb teha ettewaatlikult, et ei kannataks selle all linnu wälimus. Kõri ja jõõgilõõr wõetakse kanadel wälja kaela juure kohalt, hoidudes selle eest, et lõige asjata liig suureks ei weniks. Partidel ja hanedel seda lõiget ei tehta. Siifikonna wäljawõtmise sünnib mitmel wiisil. Wõib teha ristilõige kohe rinnatiilu lõpul ja ettewaatlikult siifikond wälja tõmmata. Esialt tuleb weel päraauk wälja lõigata, nii et ta jaoks kõrwaldatud ühel ajal päraoole ja siifikonnaga. Teifets on tarwitusel pikuti lõige rinnatiilust päraauguni ja selle ümber, nagu eespool kirjeldatud, tema hõlpsamaks kõrwaldamiseks. Rohkem tarwitusel on teine wiis, isearanis partide ja hanede juures. Sihemistest elunditest tarwitatakse toiduks süda, maks ja pugu. Hane ja pardi maksast walmistatakse wäga maitsew pastet. Süda ja pugu, samuti ka pea, jalad ja mõnikord ka rinnad (hanedel, partidel) tarwitatakse supiks. Eksportkanedel jääwad pea ja jalad keha külge ja siifikond wälja wõtmata. Peale siifikonna wäljawõtmist tuleb sulgloom ka seest puhtaks loputada, siis ära kuuwatada ja mitte liig külma ruumi üles riputada eht lauale asetada. Hanetid pannakse rippuma pead pidi, mis annab kehale ilusa kuju. Liha lastakse seista enne küpsetamist 24 tundi; sest alles tapetud linnu liha ei ole küllalt õrn.

H. Brauer.

Wäikseid märkusi riietega ümberkäimisest.

Kokkühoidlik perenaine on oma mehe ja perekonna juuremaks abiks. Kuid kokkühoidmine ei pea seisma mitte selles, et igat märka, mis waja wälja anda kahjatsetakse, waid õigemini hooles, et suuri wäljaminekuid ära hoida nii kaua kui võimalik.

Mis puutub riietesse, siis võib küll kinnitada, et nad õiget ja hoolikat ümberkäimist nõuavad ja kui see neile osaks saab, palju kauem vastu peawad. Ning meie teame kõik, mis riided praegu maksawad!

Riie, mille teie wiskate hooletult toolile, kui teie ta seljast wõtate, mida teie puhastate alles siis, kui tolm ja mustus temal teie juba filma paistawad, ei pea pooltki nii kaua vastu, kui see, mida teie igakordse kandmise järele tolmust puhastate, sirgete tõmbate ja puu peale riputate. Samuti peate teie riiet sage-dasti puhastama plekkidest, iga wäiksema wea kohe parandama, iga lahtiharunenud wäikse õmmeluse kohe finni õmblema ja kortjud sagedasti niiskelt wälja pressima. Sarnane riie näeb ikka wälja korralik ja wähe kantud, eriti kui teie walijite hea riide, mis lõppude lõpuks ikka kõige odawamaks osutub. Wäikeste wärskendustega riiete juures, nagu uue kraega, puhta uue westiga jne. jääb teist ikka mulje, et olete hästi riietatud.

Plekkide puhastamise abinõud peawad ikka käepärast oloma. Kõige tarmitatavam neist on benjini, kuigi see eemaldab peaaesjalikult raswaplekk. Benjini puhastamise juures tekiwad kergesti puhastatavate

kohtade ümber inetud äärjooned, milledest raske lahti saada. Et neid ei tekiks on benjini parem tarwitada pudru näol, magneesia eht kartulijahuga segatult. Pudru määratakse plekile, lastakse seal wähe aega seista ja hõõrutakse riie siis walge lapiga puhtaks. Ssegi õrne siidriideid võib sarnase pudruga päris julgesti puhastada.

Plekid, mis tekkinud porist ja mis peale täielise kuniwanni harjamise teel ei kao, on kerge eemaldada leige pehme weega, millele lisatakse wähe borakfit. Plekk tuleb weega niisutada, ära hõõruda, siis weel paar korda niisutada. Edaspidi toome ükspärasjalisi juhatusi plekkide wäljawõtmiseks.

Olgu siinkohal ainult weel nimetatud, et willased riided, mis läikima kipuwad pikema kandmise juures, ka kergesti jälle mõneks ajaks uue wäljanägemise omandawad, kui teie seda läiget liig kaua hooletusse ei jätta. Mustale koiwile lisatakse juure wähe salmiiaaki ja selle seguga harjatakse riided üle. Harjamine sünnib niiske, wedeliku sisse kastetud harjaga, wäga hoolikalt riide koe järele. Siis triigitakse riidetükki pahemalt küljelt, läige on kadunud ja riie jälle wärsk.

Kui willases riides tekib wäike auk kärstamise või mõne muu õnnetuse tagajärjel, ärge nõeluge seda siidi või niidiga. Tõmmake sama riide seesse wälja lõngad, kuigi see nõuab wähe rohkem hoolt ja nõeluge katkine koht nendega kinni. Nõelutud koht on siis peaaegu nägematu.

Mõned toiduretseptid.

Kruubi supp kuniwatatud borawikidega.

(Arwatud 6 inimesele).

Sisandused: 3 naela wassikalha (rinnatükk), 3 toopi wett, supijuurde, sool, $\frac{1}{8}$ naela kuniwatatud borawikke, 1 tassi kruupe, 1—2 lusika täit hapukoort, 1 lusikas jahu, 1 munarebu. Keedetakse tugew lihaleem weest, liha ja supijuurdest. Kuniwatatud seened pannakse juba eelõhtul külma wee sisse ligunema ja samas wees keedetakse nad siis paar tundi. Kruudid lastakse wee ja wähe hese lihaleeme sees aeglaselt pehmeks keeda, lisatakse neile, kui nad walmis on, lihaleem juurde, samuti pehmeks keedetud ja tükkideks lõigatud seened ja ka wesi, milles nad keesid, ka hapukoort ja jahu, mis wähe külma weega läbi hõõrutub, lisatakse leemele juurde ja lastakse supp weel kord üles keeda. Supi tirinasse pannakse üks munarebu, mis pealekallatawa supiga hästi läbi klopitakse ja antakse siis lauale.

Püree supp aiawiljast.

(Arwatud 6 inimesele).

Sisandused: 3 naela loomaliha, 3 toopi wett, supijuurde, soola, 1 toop kartulaid, 1 kaalikas, 5 porgandit, 1 selleri, 1 lusikatäis wõid, 1 lusikatäis hapukoort, $\frac{1}{2}$ lusikat jahu, 1 munarebu.

Keedetakse walmis lihaleem. Supi keetmise juures

tuleb alati talitada selle järele, kas tahetakse, et liha jääb maitsewaks ja mahlasaks, siis pannakse ta keewa wee sisse. Kui aga tahetakse, et supp oleks maitsewam ja rammusam, siis ajatatakse liha külma wee ja juurtega koos tulele. Sarnasel korral kaotab liha aga dieeti palju oma toiduwäärtusest.

Supi keetmise ajal looritakse kaalikas ja lõigatakse tükkideks, samuti porgandid ja selleri, keedetakse nad pehmeks ja hõõrutakse läbi sõela. Kartulid looritakse, keedetakse soolawee sees ja hõõrutakse samuti läbi. Mõned walatakse osa lihaleeme läbi sõela kastrulisse, lisatakse sellele aiawilja ja kartulipudru, segatakse hästi läbi ja alles siis walatakse lihaleem juurde. Siis lisatakse supile 1 lusikatäis hapukoort, 1 lusikatäis wõid ja külma weega hästi läbi segatud jahu ning lastakse kõik weel kord läbi keeda. Tirinasse pannakse üks munarebu ja walatakse sinna siis, hästi segades, supp.

Kapsa pirul.

(Umber 12 inimesele).

Sisandused: 2 kaunis suur kapsapead, $\frac{1}{2}$ toopi lihaleeme, mõned lusikatäied supiraswa, $1\frac{1}{2}$ lusikatäit wõid, 8 tera pipart, 5 muna, 1 teelusika täis soola, 1 sibul.

Taigna jaoks: 2 loodi pärmi, $\frac{1}{4}$ toopi piima, 1

nael jõredat jahu, 1 teelusika täis soola, 12 loodi võid, 1 muna, 1 lusika täis riivleiba.

Kapsapead puhastatakse, lõigatakse pooleks, eemaldatakse juurikas ja hakatakse õige peeneks. Siis pannakse kastruli $\frac{1}{2}$ toopi lihaleeme, supirasu, 1 lusikatais võid, tambitud pipar, sool ja kehmise suurusega hästi peeneks hakitud sibul. Selle leeme sisse pannakse kapsad ja lastakse nad väikese tule peal, jägedasti segades, umbes tund aega hmoorida. Siis lastakse kapsad jahtuda.

Wahepeal tuleb valmistada piruka taigen. 2 loodi pärmisegatahje $\frac{1}{4}$ toobi leige piima ja soolaga, lisatakse jahu juurde, klopitakse taigen hästi kõvasti läbi ja lastakse kerkida. Siis lisatakse taigenale natuke mahule hõõrutud võid juurde ja lastakse veel kord kerkida. Müüd rullitakse pool osa tainast õige õhukeselt laua peal väljajagatakse tema peale 4 loodi võid ühiklaste tükkidena, klapitakse ta ümbriku taoliselts kokku, rullitakse jälle õhukeseks. Sarnast rullimist peab paar korda toimetama. Teine, läbirullimata osa tainast tuleb müüd panni suuruselt väljajagada ja määratud pannile panna. Selle peale pannakse kapsapudru ja 5 kõvaks keedetud, tükkideks hakitud ja soolaga segatud muna. Siis pannakse selle segu peale võiga läbitõõstatud õige õhukeseks rullitud taigen, surutakse piruk külgede pealt tugevasti kokku, määratakse klopitud munaga, riputatakse riivleib peale ja lastakse küpseda kehmiselts kuumas ahjus umbes kolmveerand tundi. Jhusam on, kui see piruk, mis on õieti maitsen ja toitew, valmistatakse pika, fitja pätsi kujul. Siis võib neid harilikule saiapannile asetada kolm tükki.

Kala kotletid.

(Umbes 8 inimesele.)

Utsandused: 2 naela kala (haug, ahven, turs), 4 muna, $\frac{1}{2}$ lusikatäit soola, 3 sibulat, 6 tera pipart, 1 tass riivleiba, 2 tassi piima, 2 lusikatäit võid, raswa, 2 lusikatäit hapukoort, 1 lusikatäis jahu, $1\frac{1}{2}$ tassi kalaleeme, 1 peterjell.

Kala lõigatakse pikuti pooleks, eemaldatakse siifond ja luud, pestakse puhtaks ja kaabitakse siis liha väljajagada, nii et ainult nahk järele jääb. Müüd pannakse kausi 4 munarebu, sool, 1 hakitud sibul, peeneks tõugatud pipar, 1 tassitäis riivleiba, 1—2 tassi piima, 1 lusikatäis sulatatud võid, 1 lusikatäis hapukoort ja läbi mašina lastud või muidu õige peeneks hakitud kalaliha, hõõrutakse kõik hästi segamini ja wormitakse siis kotletid, keeratakse nad riivleiwaga ümber ja praetakse panni peal raswa sees pruuniks. Kala pea ja luud keedetakse soolawee sees, millele lisatakse sibulat ja peterjell, kaste jaoks hästi läbi. Siis kurnatakse kalaleem läbi sõela. Müüd segatakse panni peal tules üks lusikas võid ja üks lusikas jahu salwiks ja walatakse sellele, tublisti klopides, umbes $1\frac{1}{2}$ tassi kalaleeme juurde. Kala-kotletid antakse lauale kartulite ja kastega.

Rullkops hapukapsaga.

(Umbes 6 inimesele.)

Utsandused: 3 naela pehmet loomalaha, $1\frac{1}{2}$ lusika-

täit võid, 2 lusikatäit hapukoort, 3 lusikatäit jahu, $\frac{1}{2}$ toopi hapukapsaid, $\frac{1}{2}$ naela pekki, 2 lusikatäit suhkrut, 2 lusikatäit äädikat, soola.

$\frac{1}{2}$ toopi hapukapsaid keedetakse poole naela pehiga ja wäheke weega poolpehmet. Kohe alguses lisatakse kapsale 1—2 lusikatäit suhkrut, soola ja soowi korral äädikat, samuti 1 lusikatäis jahu juurde, siis lastakse kapsad jahtuda.

Liha lõigatakse kaunis pakjudeks wiiludeks ja klopitakse need pehmeteks. Siis riputatakse neile wähe soola, pannakse iga wiilu peale wähe kapsaid, rullitakse wiilud siis kokku, köidetakse kinni ja weeretatakse need jahu sees ümber. Müüd pruunistatakse wiilud panni peal raswa ehk või sees, walatakse neile siis pool toopi keewa wett peale ja lastakse pliida peal ehk praerahjus umbes tund aega aeglajelt haududa. Siis lisatakse neile 2 lusikatäit hapukoort juurde, lastakse veel wähe aega hmoorida, mille järele lastele üks lusikatäis jahu, mis külma weega segi klopitud, lisatakse, ja veel kord üles keeda lastakse. Siis eemaldatakse klopside ümber niidid, pannakse nad sügawa liua sisse, walatakse kaste peale ja antakse lauale kartulitega.

Kõrwitsa puding riigiga.

(Umbes 10 inimesele.)

Utsandused: $\frac{3}{4}$ naela riisi, 1 lusikatäis võis, 1 suur klaasitäis wett, $\frac{1}{4}$ toopi piima, $1\frac{1}{2}$ naela kõrwitsat, 15 mõrumandlit, 6 muna, 1 tassitäis suhkrut, natuke soola.

$\frac{3}{4}$ naela riisi keedetakse ühe lusika või ja ühe suure klaasi weega kord üles, lisatakse selle juurde $\frac{3}{4}$ toopi piima ja keedetakse riis siis väikese tule peal pehmeteks. Siis pannakse ta kausi ja lisatakse temale $1\frac{1}{2}$ naela tükkideks lõigatud ja wee sees pehmeteks keedetud ning sõela peal nõrgunud ja siis läbiaetud kõrwitsat hulka. Siis lisatakse mandlid, natuke soola ja 1 tassi suhkruga mahule hõõrutud munawalget juurde. Võpüks segatakse kergelt hulka mahule lõõõud munawalge ja pannakse puding siis võiga määratud wormi sisse ning küpsutatakse ahjus kuldkolnaseks. Kõrwitsa pudingi juurde antakse piima või jõhmika kastet.

Ruttu valmistatud kohwikook.

(Umbes 8 inimesele.)

Utsandused: 2 lusikatäit võid, 1 muna, 1 klaasitäis suhkrut, 1 sidrun, 2 klaasitäit jahu, 2 lusikatäit kremortartari, 1 klaasitäis piima, 1 teelusikatäis sõõgisoodat.

2 lusikatäit võid hõõrutakse mahule, pannakse hulka 1 muna, mis enne suhkruga läbi klopitud. Siis lisatakse 1 sidroni hõõrutud koor ja mahul juurde ja segatakse kõik hästi läbi. Siis segatakse 2 klaasitäit jahu 2 teelusikatäie kremortartariga (saab igast rohupoest) hästi läbi, sama tehakse ühe klaasi piima ja teelusikatäie soodaga. Või ja muna segu juurde lisatakse nüüd waheldamisi kord jahu, kord piima, kuni kõik ära tarwitatud on. Müüd määratakse worm võiga, riputatakse üle riivleiwaga, pannakse taigen sisse. Worm tohib ainult pooleni täidetud olla, sest see kook kerkib küpsedes tublisti. Parajas kuumas ahjus nõuab kook küpsemiseks aega $\frac{1}{2}$ kuni $\frac{3}{4}$ tundi.

Taimewõdi majapidamises.

Perenaiste ülesanded majapidamises on alati mitmekesised ja rasked olnud ka enne suurt ülemajõda. Sõda, mis iiseenejast kõik läbiõigeti on paljand, on ka perenaiste kohused raskemaks muutnud, sest tarbeained on kulla alusel hinnas tõusnud, kuna juurel hulgal kodandiludest on sijsu- tusekud märkha vähemad, kui enne jõda. Selle tagajärjel on ka perenaiste kassa kehvem, kuna väljaminekud on piisima jäänud, ehk ijege huurenemud, kui kultuurivimeje nõudeid vähegi rahuldada ajakohaselt. Seda arvesse võttes, tuleb eeskujulikult perenaistel müüdsel ajal kõik abinõud tarvitujele võtta, et iga sammu peal kokkuvõidu saavutada. On raske ja ijege võimatu käesolevas artiklits käielist juhatast anda perenaistele, kuidas majapidamises kõige paremaid taga- järge kätte haada. Sellepärast peatume ainult ije küsimuse juures ja nimelt — taimewõdi, kui wõdi asetine tarvitamisele wõtmise juures ja kas taimewõdi tarvitujele wõtmise on ots- tarbekohane ja tulus.

Peab küll tunnistama, et jee aine — ehk küll weel pal- judele tundmata — siiski wiimastel aastatel, kus ka wõrrelbes kättehaadaw on olnud, — on agavamad perenaistjed taimewõdiga hästi tuttawad. Kaugelgi ei jaa weel ütelda, et juurem hull pernaisti jeda ainet iähemalt tunnekjõ, jellewõ- rasti olgu iühidalt tähendatud, et jelle aine ajalugu ulatab juba kümnid sajangu keskele. Esialgul valmistati taimewõdi loomaraswast teatud valmistuswiisi järele, kuid wiimastel ajal tarwitatakse jelleks wõhkem kaimerasw, nende hulgs kõige juuremal määral kookuraswa. Selle juure tarwitatakse weel teiji taimewõdi, hapendatud prima, wõdi- wäwvi ja joola. Iga taimewõdi wabrik valmistab taimewõdi oma valmistuswiisi järele, kuid iudijelt sünnib jee samade tehnikste abinõudega, kui moodjast iühispitmatu- tujes wõdi valmistamine.

Et taimewõdi wäljelt päris wõdi jannate, jeda peab iga- üks tunnistama, kuid nii nähtis ei ole perenaistele taimewõdi wälkimus, mis tihti pekkil, waid kähjand kama sijemised omadused — toinwis ja terwishoidmine külg. Puudutades taimewõdi toituwje küsimust, wist küll paljud ei uju, kui kinnitatakse, et taimewõdi on kooreswõdiga raswainete sijalda- wuse poolest iühel asmel. Wähe on küll jelles, et taimewõdi sijalda raswaineid taimeriigist, kuna kooreswõdi rasw- ained on pärit loomariigist. Ka kaheldi warem, kas taimewõdi on küllalt toitek, kuid jee küsimus on ajajookjul nii perenaiste kui ka teadusmeeste poolst jatabawalt lependatud. Nii kajutab inimese organikjan kshmarwõditi 97%, taimewõditi

96,5%, jearaswasti 96% jne. Selles mõttes on ka meil Eestiis kumtum majapidamisspetaja pr. M. Taimbaum tai- mewõdi käie õigujega kaimetele ringjõndadele joowitand. Et tule mitte unustada, et kõigi omaduste juures taimewõdi weel pool wõdi hinnast matjab, mis jelle aine tarwitujele wõtmisele erilijelt kaaja wägib. Nii näitets, kui arwata, et 6-litkimeine perekond nädalas tarwitab 3nl. wõdi, siis, tarwitades jelle ajemel taimewõdi, wõdi nädala jookjul kokku hoida (120 mr. — 55 mr) $\times 3 = 195$ mr. ehk aasta jook- jul 195 mr. $\times 52 = 10.120$ mr., mis ijeenejast ije ksh- mije perekonna ija kuupalk on. Selle raha eest wõdi waga mitmejugujeid teiji hädatarwiti nõudeid täita. Näitets wõdi jelle eest terwele 6-litkimeelisele perese jaapad jalga osta.

On walhel kuulda, nagu oletks piimkil taimewõdi tarwi- tada, kuid jee põhjenes kahlemata eelarwamistele. Suu- remates wõdi wäljandee maades — Daanis ja Soomes, kus kooreswõdi juuremal arwul valmistatakse, kui meil, on teijele arwajamisele tulnud. Nii tarwitatakse Daanis — 20,8 kg. kshmitjelt ije kaimese kshja aastast. Eestiis aga tarwitatakse taimewõdi ainult umbes $\frac{1}{2}$ kg. elaniku kshja aastast (waata „Lus Talu“ nr. 2 — 1927 a., lht. 92). Juba ehte hoodud arwud peaks küllalt autoriteetlijed olema ja üttelema, misjuguist jehjutohta tuleb meie perenaistele wõtta taimewõdi juhtes. Meil aga oibati iisti jedawõrd tagasi- hoidliti, et ei juleta proowiks iihiti maela taimewõdi osta. Selle tagajärjel on ka siis puudulik arwajamine, kuwõrd jee aine majapidamises kajulik.

Taimewõdi tarwitamisel ei tule ära unustada, et meil omal kodumaal on tööstujed jell alal, milledest juurem ja täielikum a.-j. „Extraktori“ wabrik, Tallinnas. Kodumaa tööstujed on aastate jookjul töötades näidanud, et nende jaadused paremate wälismaade jaadustega wõisteida juu- dawad, kusjuures kodumaa tööstuste jaadused wärskemalt tarwitajate kätte kshewad. Wiimane asjaolu on eriti täht- sis, kuna wälismaalt sijsje weetud kaup tihti wõdudel kaim- atab.

Wõpust olgu tähendatud, et taimewõdi valmistamine kodumaal sünnib walitjue terwishoidlije kontrolli all ja et hiljuti on maksima pandud wastaw jeadus kaimewõdi tar- witajate huwude kaitjeks.

Käesolewad read olgu jelleks, et perenaistjed ije jelle küsi- mise pikemalt käbi kaaluts ja oma järeldajed teeks.

D-r.

Tululikud teated.

Lutikas magamistoas.

Lutikas, need pruunpunasjed loomakesed, pesitjewad juure- mast jowit puimajades, kus nad magajate õbjelkijelised on. Juba kutika nimetus ajab mõnele inimesele kanamaha ihule, wääkimata weel jelle mereimeja wälkimus ja tegeuwis. Igaile poole tungiwad need loomad, kuid armjam elukoht on neil siiski wõodite lähedal ja wõodis, jeminat pititje taga, naelaaukudes ja mujal. Neil on wälledad jalad, kuid, et

weelgi rutem edasi jaada, lasjead nad eridid juurest kõrgu- jelt (nagu laest) alla kuitunda. Päewal on nad peibus, kuid õõ tulekuga ilunuwad nad oma peiduurtast ja hakkawd ohw- reid õhima. Imemise ja hammustamise juures tarwitawad nad pikka kolmejürguliti keelt. Sellejuures lasjead nad haawa sijsje ijeärakiti mürgist webelikku.

Juuli- ja augustikuudel on lutikas kõige wõrejämlijee- mad.

Ühthi täitsa mõjuvat abinõu lutikate hävitamiseks ei ole tänini leitud, pealegi on väga raske neile lähedale pääseda, kui nad tapeedi vahel elutsevad.

Väga heaks hävitusabinõuks on „äädikajäätis“ (Eis-eisig), jeda tuleb võtta nii kangeks, kui jeda apteegist antakse ja pritsiga igale poole pritsida, kus lutikad pesitsevad. (Mägu ja käsi hoida, sest et see nahka põletab.)

Teisjeks võib ka tarvitada petrooleumi ja äädikahappe segu, millega löik kohad, kus lutikad elavad, siisje pinkseldada ehk pritsida.

Ka võib tarvitada laialehijst kressi (Lepidium lotifolium); lutikad armastavad selle lõhna, mille tõttu nad sinna koguvad ja nii võib neid siis kätte jaada ja ära hävitada.

Teisjeks on liivatee (mettsihein), jeda pannakse moodisje ja toanurkadesje, hoitakse ühes ja atuvad kiuni, ning paari päeva pärast on lutikad surinud.

Sameti puhastamine ja värskendamine.

Samet on oma vastupidavuse mõttes väga tuluslik riie, kuid kergesti tekivad temale plekid ja eestkätt istumise kohalt vajub ka ära ja kaotab nii oma värstuje ja ilu. Kui vajunud kohad ühtlasi ka ära kulumud ei ole, siis saab neid värskendada aurutamise abil. Aurutamine toimub kõige paremini järgmiselt. Samet tehakse pahemalt poolt õige nitsiks ja tõmmatakse siis (pahema poolega) üle kumma triikraua. Enne kui ka käitja kuumab, pead teda vastuarvava kergelt harjama ja pahemalt poolt kergesti floppima. Siis tõmmatakse ka veel kord üle raua.

Sameti puhastamiseks soovitatatakse petrooleumi. Pehme lapp niisutatakse petrooleumiga ja hõõrutakse sellega riidet vastuarvava (mitte liig tugevasti). Pärastpoolt harjatakse riie libedaks.

Roosteplekkide eemaldamine nugaelt, kahvitelt, täärbelst jne.

Kui roosteplekid on veel värsked, siis võetagu äli sees niisutatud korb ja hõõrutagu sellega roostetanud kohad üle. Plekid kaovad. Ka petrooleum on jeks otstarbekas hea. Roostetanud kohad niisutatakse petrooleumiga ja hõõrutakse siis kumma kääriksje kühaga üle.

Teine, väga hea abinõu rooste eemaldamiseks on wahn. Waha tükkide pandagu hõõrda riibelapi siisje ja hõõrutagu sellega enimen soojendatud asja nri kawa kuuri teraje peale tekib wahahtih. Siis pistetagu pehme willane lapp peeneks tõugatud keedupoola siisje ja hõõrutagu sellega wahahtih ära. Ühes wahahtihiga kaovad ka roosteplekid.

Laste järkide juuremaks tegemine.

Lühikesteks jäämud lapseläarki on kerge pikemaks teha jatkamise abil — jagedasti aga julstuh, et käitjed wäikesteks jääwad, eriti kui järk öla pealt kiuri käib. Ka siin on kerge abi leida. Nõõbid võetakse ära ja nende asemel õmmeldakse nõõpaugud. Siis võetakse tükkide paela ja õmmeldakse selle mõlemile otsha nõõbid. Paell võetakse parajas pikkuses. Paela tõttu muutub käitje arvamus tarwilijest juuremaks ja järk on jälle kantav.

Milleks võib tarvitada ajalehe paberit.

Et ajalehe paberit majapidamises väga mitmeks otstarweks kasulikult võib tarvitada, jeda ei tea veel paljudki peremaised, sellepärast ei ole wabest ülearume siin kohal jelleks mõnda näpunäidet anda.

Kellel on keedukast, see võib wimase seestpoolt ajalehe paberiga wooderdada, kinnitades paberi wäikeste naeltega lasti seesmistele seinte külge. Samuti võib keedupottide wahjed keedulastis ajalehe paberiga wäita. Et mustaks jäänud paberit kerge puhsta vastu wõhetada, siis on keedukast alati puhhas.

Heaks abinõuks on ajalehe paber ka pestud alende kuumatamiseks ja wafel keedunõude ning uljekästraudade käikina hõõrumisel. Roostetama läinud potid puhastatakse enne pesemist ajalehe paberiga.

Ajalehe paber on väga mõjuw abinõu jumel koidu eemal hoidmises willaseist riidest. Riided mähitakse juweks wrie-kuni kummekorõje ajalehe paberit kühisje, nii et kühigile wahestib ega pilusid ei jääks, sel wiisil on nad täielikult koidu eest kaitsitud. Mida wärskema triikiga paber, jeda parem.

Mit näeme, et on mitugi võimalust ajalehe paberit kasulikult tarvitada. Ja kes teda kord on tarwitanud, see leiab ka otse hädatarwilistku olemat omas majapidamises. —s.

Käsitöö ja riietus

Toimetanud Agnes Neudorf-Malberg

Käsitööde kirjeldus.

Nr. 1. — Sohwapadi. Rohurohelisest rippsit õmmeldud c—b pärllõngadega, milliste wärwi numbriid järgnevad. Nr. 1 — pruun 101; nr. 2 — kollane 624; nr. 3 — punane 518; nr. 4 — walge. Ömmelda tuleb täite pistel. c—b niidid on pesu- ja päikesekindlad.

Nr. 2. — Ühe eseriided. Tumedal kirjipuu-nasel willasel põhjal. Kaunistus tuleb paigutada mustriksel nädatud eeskujul. Wärmid: nr. 1 — roheline; nr. 2 — kollane; nr. 3 — kollakas-punane; nr. 4 — ultramarin; nr. 5 — beige; nr. 6 — lillakas-

hall; nr. 7 — must; nr. 8 — kohwipruun. (Willaste lõngadega). Ömmelda tuleb wõrk-, täite-, side- ja fett-pistel.

Nr. 3—4. — Nistipistel lina ääred. Wärmid: kollane ja must.

Nr. 5. — Lapse põlletast. Wärmid sobigu põhjaga. Väga hästi võib ka üht ainusest wärwi tarvitada.

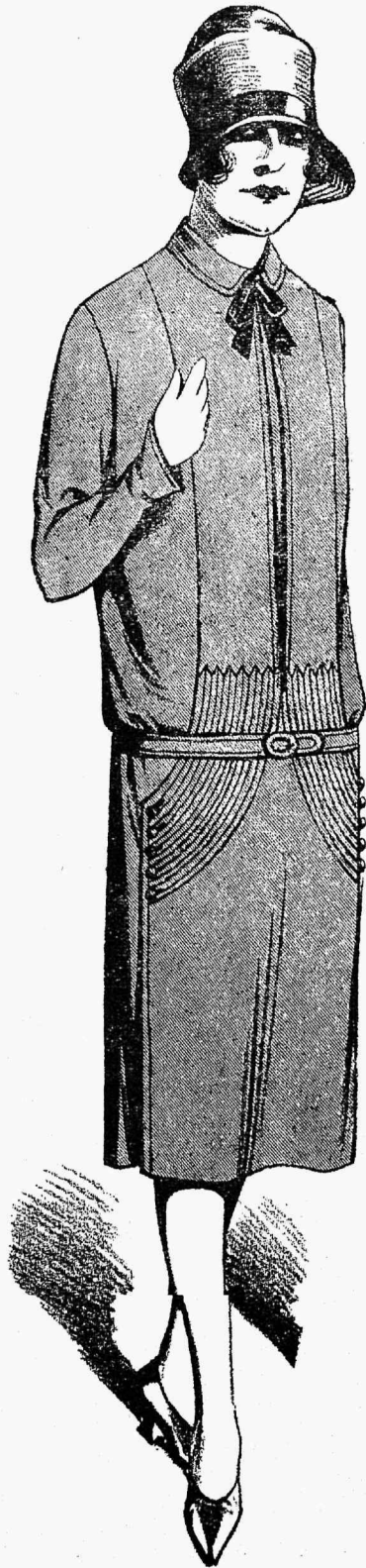
Nr. 6—7. — Kohwilaua lina ja suurätt. Sebebo lina kaunistus; lina võib olla ümarik ehk ka kandi-line. Suurätt tuleb teha wastawalt laudlina wormile.

Nr. 1. Tänavatleit kollasest riipst, kandilise väljalõikega ja sõlmitud nõõga. Sülgedest on alumine osa peenelt volbitud. Võige lõikelehel nr. 1—6.

Nr. 2. Jumperleht palkjast villasest. Kaunistatud samavärviliste nõõpidega. Võige lõikelehel nr. 7—11.

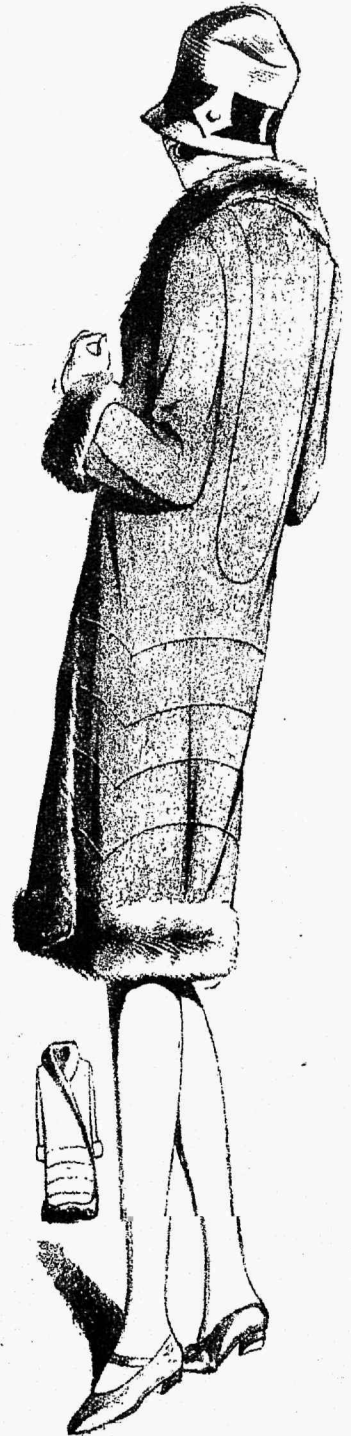
Nr. 3. Tänavatleit lahtise ürejafiga; terge tikandusega, mis jeeelstul ja hakil ühejugune. Võige lõikelehel nr. 12—18.

Nr. 4. Banema daami kleit tumesiniisest villasest; kaunistatud villase paelaga ja nõõpidega.

Nr. 5. Shtulleit tšistik; suure lillelise tšitandusega ja nõõga, mis seelikust meidi pitem.

Nr. 6. Talvemantel, mille krae, käeõljad ja alumine serv kaunistatud karusnahaga. Mantel on läbitõigatud ja peene voldi taolise äärega kottu õmmeldud.

Nr. 9. Pikk bluus
ilma kraeta läbi-
löigatud rinnaeise
ja kaelaümbrusega.

Nr. 7. Bluus süm-
bulise joonega krau-
nistatud.

Nr. 8. Väbga bluus
peenelt volditud rin-
naeisega.

Nr. 10. Pikkese tütarlapse
kleit viie volangiga ja ker-
gelt tikkud pihituga.

Nr. 11. Tütarlapse kleit
tumedamaist puuväest vil-
lasest, kaunistatud hele
beige'iga, mille täre peale
kirju stiili pael asetatud.
Õige lõikel. nr. 24—27.

Nr. 12. Lapse mantel. Õi-
ge lõikel nr. 19—23.

K. Altosaar'i pesu- ja pudukauplus

Kõnetraat 697

Estonia teatri majas Nr. 1

Kõnetraat 697

Soovitan kõigile käsitöö tegijatele ja õpilastele suures valikus igas värvis kuulsa prantsuse vabriku C-B „A la Croix“ värvikindlat väljaõmbluse lõnga. Pärlõnga, mouline ja märknii. Kunstsiid, kongress kaneva, jute ja igat seltsi väljaõmbluse tarbeid. Sukad, sokid, kindad, shallid, kampsonid, igat seltsi valmis pesu, koolilaste põlled ja kõik-sugu pudukaupa suures valikus

Kõige austusega **K. Altosaar**

Estonia teatrl majas Nr. 1. Kõnetr. 697

Käsitöö tegijatele ja õmblejannadele

soovitame suures valikus

kongress kaneva, jute riiet, tülli, kaneva lihtne. Pesueht pärlõnga, linast lõnga ja mouline CB ja DMC. Filoflosse siidi, kunstsiidi, hegeldusniiti, Hedepuu niiti «A la Croix», värvilist rulliniiti, step siidi, klõppel pitsi, broderii ja falancies pitsi, pesu sakki jne.

ja palju muid kaupe, sukke, kindaid, sokke, nõõpnõelu jne.

J. Veinberg

V. Karja 12 TALLINN V. Karja 12

ALATI VARSKE!

TAIMEVOI JA OLI TEHASED
A/S - **EXTRAKTOR** -
TALLINN, TELLISKIVIT.21.KONETR.29-03.

Mina tarvitan ainult „EPHAG”i
kosmeetika aineid.

A-S. "EPHAG"

Kõik väljamaa lõhnaõlid,
puudrid ja kosmeetika pare-
matest vabrikutest: Coty,
Piver, Houbigant
j. t. j. t. j. t.

"Ephag" Eau de Cologne triple
"Ephag" hambapastad
"Ephag" toalet-artiklid
"Ephag" kasekreem
"Ephag" Végétal

Uudis! "JSJS" Uudis!

"Jsis" kreem "Jsis" puuder "Jsis" seep

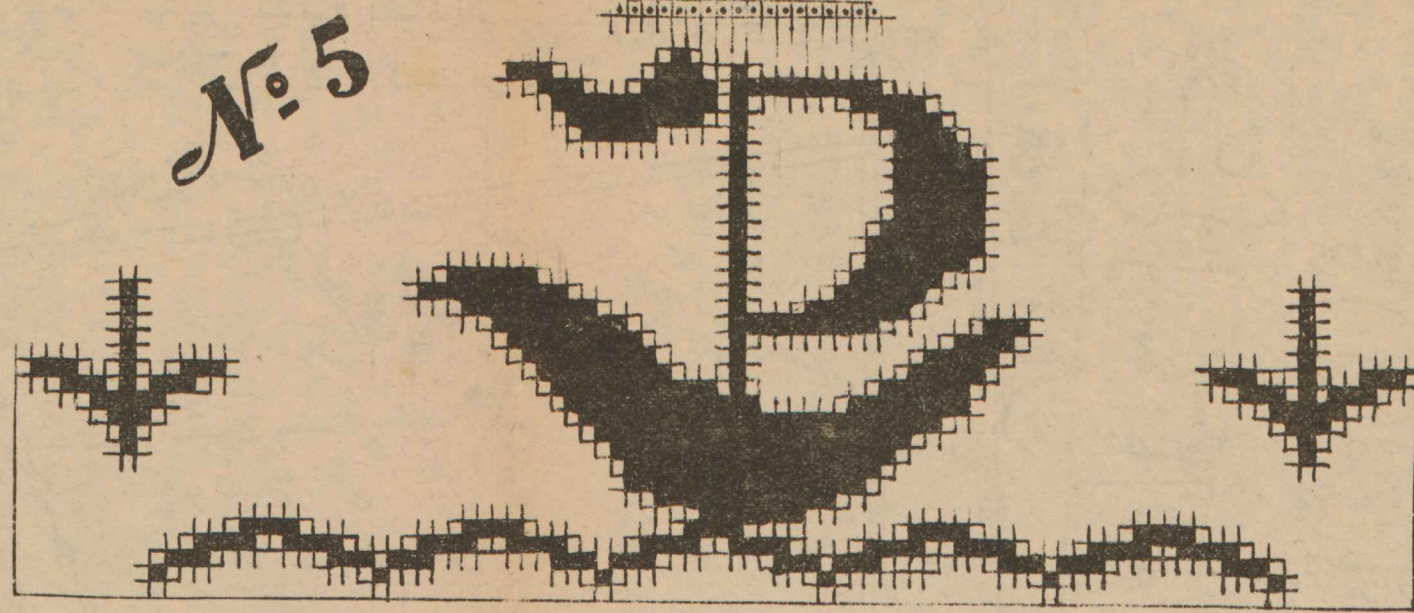
A-S. Eestimaa Apteegi ja Rohukaubanduse Ühing "EPHAG"
Harju tän. 41 TALLINNAS Narva m. 42

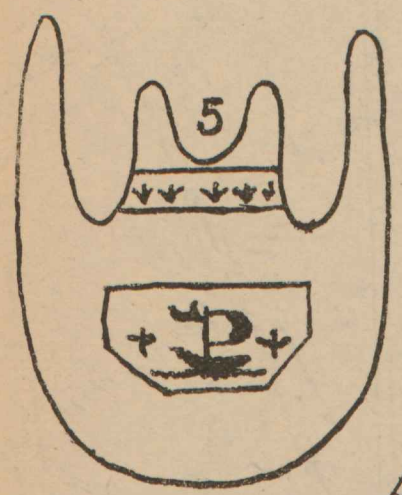
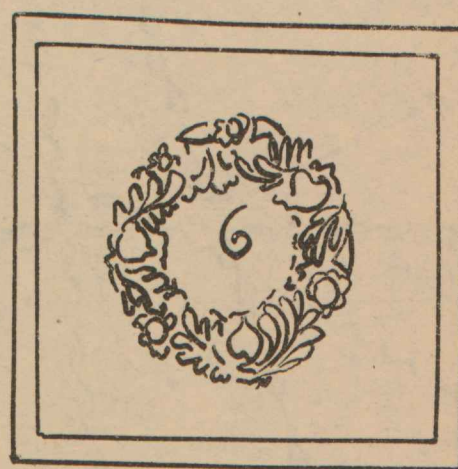
N:1

N:7

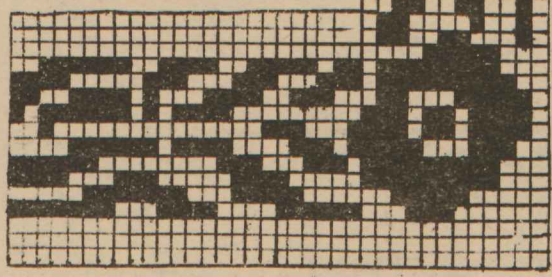
N:5

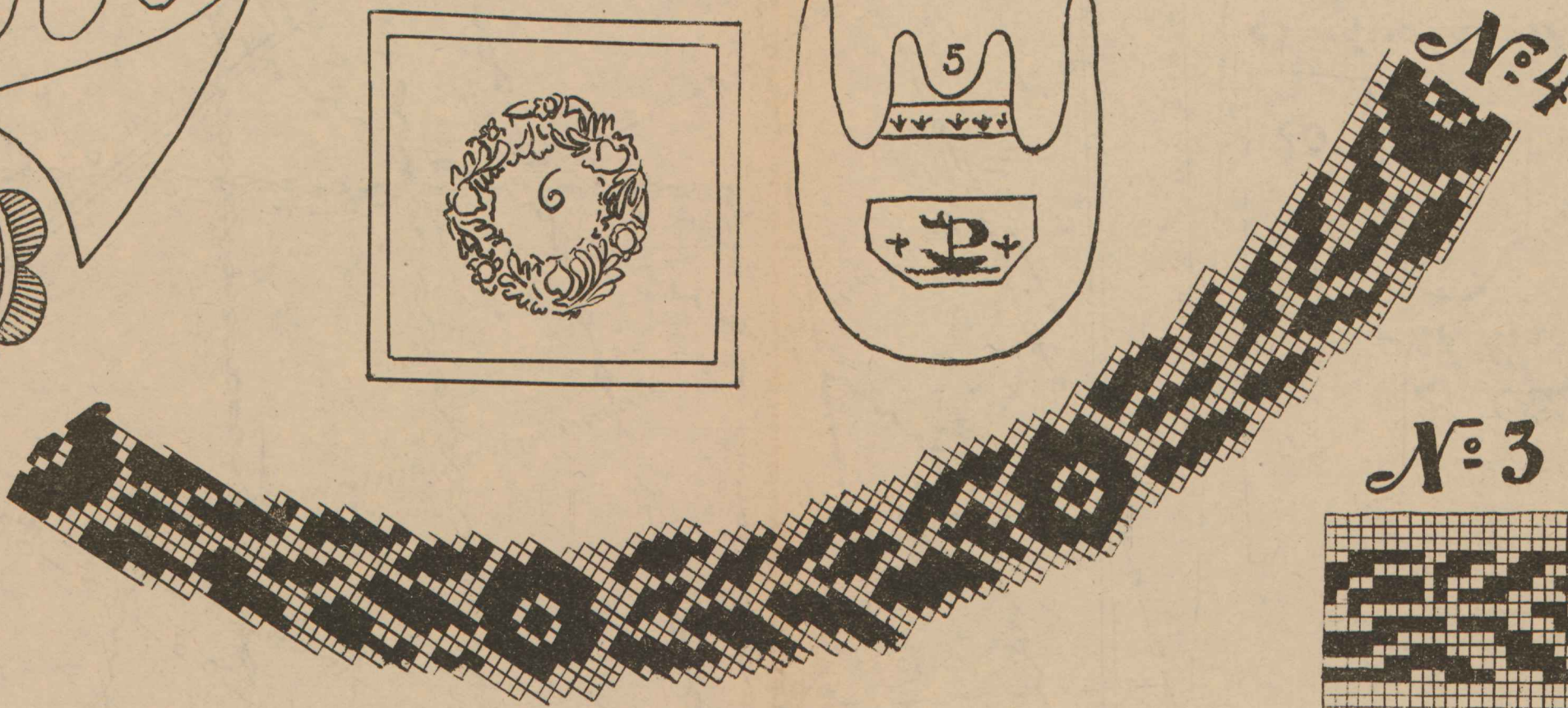
N:6

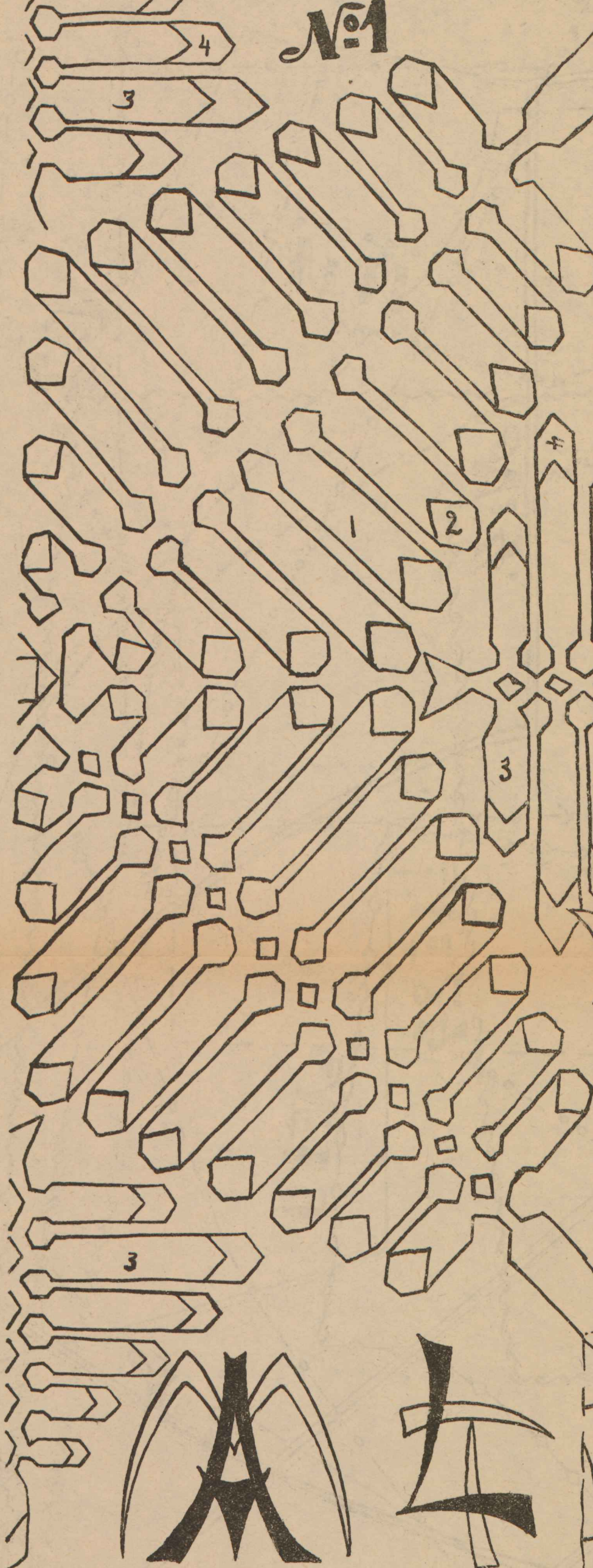
N:3

N:4

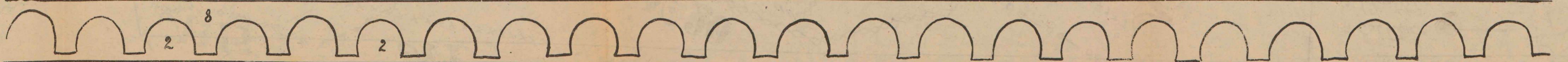

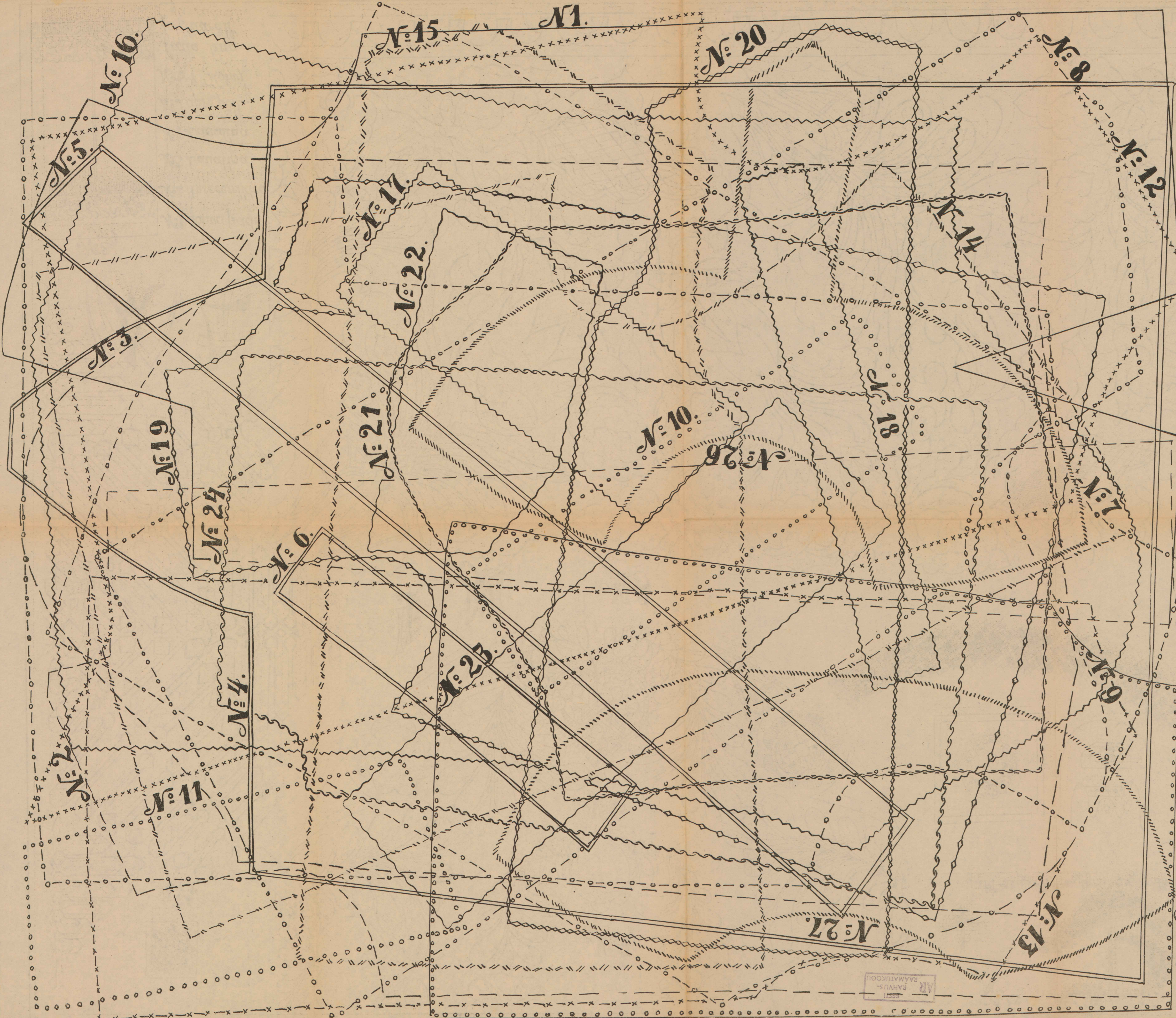
N:2

N:2

- N:1 Sohva padit
- N:2 Ukseesriided
- N:3 Laualina
- N:4 Laualina
- N:5 Lapre põll
- N:6-7 Kohvi laua lina ja suuräff.

Tänavakleit №1-6

- 1 Esitükk ———— 1
- 2 Seljatükk - - - - - 1
- 3 Käis ———— 3 2.
- 4 Seelik esitükk
- 5 vöö ————
- 6 käise värvel ————

Tamperekleit №7-11

- 7 Esitükk - - - - - 7
- 8 Seljatükk - - - - -
- 9 Käis - - - - -
- 10 käise värvel ooo
- 11 krae ooooo

Tänavakleit №12-18

- 12 Esitükk xxxxxxxxxxxx
- 13 Käis x-x-x-x-x-x-x-x
- 14 Jätkese esitükk - - - - -
- 15 Jätkese seljatükk ~~~~~
- 16 Käis ~~~~~
- 17 krae ~~~~~
- 18 värvel ~~~~~

Lapse mantel 19-23

- 19 Esitükk ————
- 20 Seljatükk xoooo
- 21 Käis ~~~~~
- 22 Krae ~~~~~
- 23 Käise värvel ~~~~~

Tütarlapse kleit №24-27

- 24 Esitükk ~~~~~
- 25 Seljatükk ooooo
- 26 Esitükk käis ~~~~~
- 27 Seljatükk
- 28 Kinnis ~~~~~

AR
RÄHMUS
RÄHMATUKOOL